

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ»
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: «ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ »

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**«Τα Ευρωπαϊκά προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης και η συμβολή τους
στην ανάπτυξη της Ελληνικής οικονομίας. »**

Αντώνιος Χαραλαμπίκης

Αθήνα, 2020

Τριμελής Επιτροπή

Καθηγητής Λώλος Σαράντης – Ευάγγελος, (Επιβλέπων)

Επίκουρος Καθηγητής Σιουρούνης Γρηγόρης,

Επίκουρος Καθηγητής Κεραμίδου Ιωάννα

Copyright © Αντώνιος Χαραλαμπάκης, 2020

All rights reserved. Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας διπλωματικής εργασίας εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσής και να διατηρείται το παρόν μήνυμα, ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της διπλωματικής εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τη συγγραφέα.

Η έγκριση της διπλωματικής εργασίας από το Πάντειον Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών δεν δηλώνει την αποδοχή των γνώμων του συγγραφέα.

Συντομογραφίες

ΕΟΚ	Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα
ΑΕΠ	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΔΕΤ	Ευρωπαϊκά διαρθρωτικά και επενδυτικά ταμεία
ΕΤΠΑ	Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης
ΕΚΤ	Ευρωπαϊκό κοινωνικό ταμείο
ΤΑ	Ταμείο Συνοχής
ΕΓΤΑΑ	Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης
ΕΤΘΑ	Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας
Ο.Α.Ε.Δ	Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού
ΚΠΣ	Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης
ΜΟΠ	Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα
ΜΟΔ	Μονάδα Οργάνωσης και Διοίκησης
ΕΓΤΠΕ	Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων
ΕΣΠΑ	Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης
ΜΜΕ	Μικρομεσαίες επιχειρήσεις
Γ.Γ.Λ.Ε	Γενική Γραμματεία Λαϊκής Επιμόρφωσης
Ι.Δ.Ε.Κ.Ε	Ινστιτούτα Διαρκούς Εκπαίδευσης Ενηλίκων
Κ.Ε.Κ.	Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης
Σ.Δ.Ε.	Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας
Κ.Ε.Ε.	Κέντρα Εκπαίδευσης Ενηλίκων
ΕΕC	European Economic Community
ΙΕΚ	Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης
ΣΕΚ	Σχολές Επαγγελματικής Κατάρτισης
ΚΔΒΜ	Κέντρα Δια Βίου Μάθησης
ΙΝΕΔΒΜ	Ίδρυμα Νεολαίας και Δια Βίου Μάθησης
ΚΠΑ	Κέντρα Προώθησης στην Απασχόληση
ΕΚΔΔΑ,	Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τον επιβλέποντα καθηγητή μου, κο Λώλο Σ. για την πολύτιμη καθοδήγηση του.

Επιπρόσθετα, θα ήθελα να ευχαριστήσω όλο το φιλικό και εργασιακό περιβάλλον μου, για την έμπρακτη συμπαράσταση και κατανόηση τους.

Πάνω από όλα, ευχαριστώ την οικογένεια μου που με στηρίζει με τεράστια υπομονή για να προσπαθώ πάντα να φτάσω την εκπλήρωση των στόχων μου.

Περιεχόμενα

Συνοτομογραφίες	3
Ευχαριστίες.....	4
Διαγράμματα.....	7
Πίνακες	7
Περίληψη.....	8
Abstract	9
Εισαγωγή	10
1. Ευρωπαϊκά διαρθρωτικά ταμεία και ταμεία επενδύσεων (European Structural and Investment Funds)	12
1.1 Ιστορική αναδρομή	13
1.2 Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ)	18
1.3 Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ)	21
1.4 Ταμείο Συνοχής (ΤΣ)	24
1.5 Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ)	27
1.6 Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας (ΕΤΘΑ)	29
2. Ευρωπαϊκά προγράμματα κατάρτισης	31
2.1 Δια βίου Μάθηση	31
2.1.1 Φορείς διοίκησης της Δια Βίου Μάθησης	33
2.1.2 Φορείς παροχής υπηρεσιών Δια Βίου Μάθησης.....	33
2.2 Erasmus	36
2.3 Comenius	37
2.4 Leonardo da Vinci	39
2.5 Grundtvig.....	40
3. Οικονομική μεγέθυνση και εκπαίδευση	41
4. Θεωρητικές και εμπειρικές για την επίδραση των ευρωπαϊκών διαρθρωτικών ταμείων στην μεγέθυνση	43
4.1 Θεωρητικό υπόδειγμα νεοκλασικής συνάρτησης παραγωγής και η επέκταση με την επίδραση του ευρωπαϊκού κοινωνικού ταμείου και της ανεργίας.....	46
5. Δράσεις των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων κ' του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου στην Ελλάδα την περίοδο 2000 – 2016 και Στατιστική Συμπερασματολογία.	48
5.1 Τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία στην Ελλάδα την περίοδο 2000 – 2016.....	49
5.1.1 Διάγραμμα συνολικής χρηματοδότησης της Ελλάδας από τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία κατά την περίοδο 2000 – 2016.	50

5.1.2 Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία, χρηματοδότηση της Ελλάδας κατά περιφέρεια την περίοδο 2000 – 2016.....	51
5.1.3 Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία, κατά κεφαλή χρηματοδότηση της Ελλάδας κατά περιφέρεια την περίοδο 2000 – 2016.	52
5.2 Το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο στην Ελλάδα την περίοδο 2000 – 2016.....	53
5.2.1 Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο χρηματοδότηση της Ελλάδας συνολικά την περίοδο 2000 -2016.....	54
5.2.2 Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο χρηματοδότηση της Ελλάδας κατά περιφέρεια την περίοδο 2000-2016.	55
5.2.3 Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο κατά κεφαλή χρηματοδότηση της Ελλάδας κατά περιφέρεια την περίοδο 2000 –2016.....	56
5.3 Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο / Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία.....	57
5.3.1 Ποσοστό της χρηματοδότησης από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο σε σχέση με το σύνολο των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων της Ελλάδας συνολικά την περίοδο 2000 -2016.....	57
5.3.2 Ποσοστό της χρηματοδότησης από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο σε σχέση με το σύνολο των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων της Ελλάδας κατά περιφέρεια την περίοδο 2000 – 2016.....	58
5.4 Κατά κεφαλή ΑΕΠ της Ελλάδας περιόδου 2000 –2016.	59
5.4.1 Κατά κεφαλή ΑΕΠ της Ελλάδας συνολικά την περίοδο 2000 –2016.	59
5.4.2 Κατά κεφαλή ΑΕΠ της Ελλάδας ανά περιφέρεια την περίοδο 2000 –2016.	60
5.5 Ποσοστό Ανεργίας Ελλάδα περιόδους 2000-2016 διαχρονικά και κατά περιφέρεια.....	61
5.5.1 Ποσοστό Ανεργίας Ελλάδα περιόδους 2000-2016.	61
5.5.2 Ποσοστό Ανεργίας Ελλάδα κατά περιφέρεια περιόδους 2000-2016.....	62
6. Εμπειρική ανάλυση	63
7. Συμπεράσματα	67
Βιβλιογραφία	69
A) Ξενόγλωσση:.....	69
B) Διαδικτυακές πηγές	71

Διαγράμματα

Διάγραμμα 1.Ι χρηματοδότηση από Ε.Δ.Ε.Τ. περίοδος (2000 - 2016).....	51
Διάγραμμα 1.ΙΙ χρηματοδότηση από Ε.Δ.Ε.Τ. κατά περιφέρεια (2000 – 2016).....	52
Διάγραμμα 1.ΙΙΙ κατά κεφαλή χρηματοδότηση Ε.Δ.Ε.Τ. κατά περιφέρεια (2000-16)	53
Διάγραμμα 2.Ι χρηματοδότηση από Ε.Κ.Τ. περίοδος (2000 - 2016).....	55
Διάγραμμα 2.ΙΙ χρηματοδότηση από Ε.Κ.Τ. κατά περιφέρεια (2000 – 2016).....	56
Διάγραμμα 2.ΙΙΙ κατά κεφαλή χρηματοδότηση Ε.Κ.Τ. κατά περιφέρεια (2000-16).....	57
Διάγραμμα 3.Ι (Ε.Κ.Τ./Ε.Δ.Ε.Τ.) Ελλάδα περίοδος (2000 - 2016)	58
Διάγραμμα 3.ΙΙ (Ε.Κ.Τ./Ε.Δ.Ε.Τ.) κατά περιφέρεια (2000 – 2016)	59
Διάγραμμα 4.Ι Κατά κεφαλή Α.Ε.Π. Ελλάδα περίοδος (2000 - 2016)	60
Διάγραμμα 4.ΙΙ Κατά κεφαλή Α.Ε.Π . κατά περιφέρεια (2000 – 2016)	61
Διάγραμμα 5.Ι Ποσοστό Ανεργίας Ελλάδα περίοδος (2000 - 2016)	62
Διάγραμμα 5.ΙΙ Ποσοστό Ανεργίας Ελλάδα κατά περιφέρεια (2000 – 2016).....	63

Πίνακες

Πίνακας 1: Περιγραφικά στατιστικά	64
Πίνακας 2: Πίνακας συσχετίσεων	64
Πίνακας 3: Ανάλυση παλινδρόμησης.....	66
Πίνακας 4: Τιμές VIF για τον έλεγχο πολυσυγγραμικότητας	67
Πίνακας 5: Διαγνωστικοί Έλεγχοι για Ετεροσκεδαστικότητα και Αυτοσυσχέτιση	68

Περίληψη

Η ένταξη της Ελλάδας αρχικά στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ), και στην συνέχεια στην Ευρωζώνη αποτέλεσε τον πλέον σημαντικό άξονα για την πορεία των δημοσιονομικών και νομισματικών μεγεθών της και για την ανάπτυξη της οικονομίας της.

Στόχος της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι η αναλυτική παρουσίαση των ευρωπαϊκών προγραμμάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης, μέσα στο πλαίσιο των ευρωπαϊκών διαρθρωτικών και επενδυτικών ταμείων και η εκτίμηση της συμβολής των προγραμμάτων αυτών στην ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας. Μετά την θεωρητική ανάλυση κύριος ερευνητικός στόχος είναι πώς τα βασικότερα ευρωπαϊκά προγράμματα επιδρούν στην μεγέθυνση της ελληνικής οικονομίας.

Για να επιτευχθεί δε ο σκοπός της διπλωματικής έγινε αφενός η θεωρητική επισκόπηση των ευρωπαϊκών προγραμμάτων, στην συνέχεια η κατασκευή ενός θεωρητικού υποδείγματος και τέλος η εμπειρική εξειδίκευση για την εκτίμηση της επίδρασης του ευρωπαϊκού κοινωνικού ταμείου το οποίο χρησιμοποιείται ως προσέγγιση για την εκπαίδευση και την κατάρτιση στην ελληνική οικονομία χρησιμοποιήθηκαν δε δεδομένα από τις 13 ελληνικές περιφέρειες για τα έτη 2000-2016 από τις βάσεις δεδομένων της Eurostat και της Cohesion Funds.

Η συνεισφορά της διπλωματικής διακρίνεται θεωρητικά, διαγραμματικά αλλά και εμπειρικά, από την μία πλευρά γίνεται αναλυτική περιγραφή των ευρωπαϊκών προγραμμάτων κάνοντας ξεκάθαρους τους ρόλους και τις λειτουργίες του κάθε ταμείου, από μια δεύτερη γίνεται διαγραμματική απεικόνιση και στατιστική συμπερασματολογία των δεδομένων και τελικά γίνεται εμπειρική εκτίμηση του υποδείγματος όπου μπορούμε να υποστηρίξουμε ότι το ευρωπαϊκό κοινωνικό ταμείο για τα έτη 2000-2016 συμβάλει στην οικονομική μεγέθυνση της κάθε περιφέρειας. Επίσης διακρίνουμε ότι η αποτελεσματική αξιοποίηση των ευρωπαϊκών χρηματοδοτήσεων εξασφαλίζει ίσες ευκαιρίες για την ταχύτερη σύγκλιση στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση.

Λέξεις κλειδιά: Εκπαίδευση, Κατάρτιση, Μεγέθυνση, Ευρωπαϊκά διαρθρωτικά ταμεία, Ελληνική οικονομία

Abstract

Greece's accession initially to the European Economic Community (EEC), and subsequently to the Euro zone, was the most important axis for the development of its fiscal measures and for the development of its economy.

The purpose of this thesis is to present and analyze European education and training programs, within the overall framework of European funds over time. Also discussed are issues and questions related to European education and training programs and their assessment of their contribution to the development of the Greek economy. After the theoretical analysis, the main research objective is how the main European programs influence the growth of the Greek economy.

In order to achieve the purpose of the thesis, the theoretical overview of European programs was firstly followed by the development of a theoretical model and finally empirical expertise to assess the impact of the European Social Fund used as an approach to education and training in Europe. Greek economy used data from the 13 Greek regions for the years 2000-2016 from Eurostat and Cohesion Funds databases.

The contribution of the thesis is theoretical, diagrammatical and empirical. On the one hand, a detailed description of the European programs is provided by clarifying the roles and functions of each fund, and on the other hand, by diagrammatic representation and statistical conclusion of the data and finally with an empirical evaluation of the model we can argue that the European Social Fund for the years 2000-2016 contributes to the economic growth of each region. We also see that the effective use of European funding provides equal opportunities for faster convergence in European integration.

Keywords: Education, Training, Growth, European Structural Funds, Greek Economy

Εισαγωγή

Στόχος της κυβέρνησης κάθε χώρας είναι η σταθεροποίηση της οικονομίας και στη συνέχεια η οικονομική μεγέθυνση. Σταθεροποίηση της οικονομίας ορίζεται ως ο σταθερός ρυθμός οικονομικής μεγέθυνσης, η μείωση της ανεργίας και η συντονισμένη δράση για την μείωση των διακυμάνσεων και των αναταραχών στην οικονομία. Μια παράμετρος η οποία επηρεάζει την σταθερότητα και την μεγέθυνση είναι η συμβολή της ευρωπαϊκής ένωσης. Πολλοί οικονομολόγοι υποστηρίζουν ότι η οικονομική ενοποίηση των κρατών συνεισφέρει στην ομοιόμορφη ανάπτυξη μειώνοντας τις ανισότητες. Επίσης μια οικονομική ένωση δημιουργεί ευνοϊκότερες συνθήκες για το εμπόριο ανάμεσα στα κράτη αλλά και για την καλύτερη διαχείριση των πόρων και την ανάδειξη του πλούτου της κάθε χώρας-περιφέρειας –νομού. Έτσι στην εργασία με το θεωρητικό πλαίσιο και την εμπειρική ανάλυση θα προσπαθήσουμε να δείξουμε τα κανάλια που συνδέουν τα ευρωπαϊκά διορθωτικά ταμία και την μεγέθυνση της ελληνικής οικονομίας.

Η οικονομική μεγέθυνση αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα οικονομικά ζητήματα για τους ερευνητές και μια ουσιαστική διαρκή πρόκληση για αυτούς που ασκούν πολιτική. Πρόκειται για μία σύνθετη έννοια η οποία πρέπει να μελετηθεί από όλες τις πλευρές. Στον 21^ο αιώνα ακούμε συνεχώς τον όρο μεγέθυνση χωρίς όμως να γνωρίζουμε ξεκάθαρα τι πραγματικά είναι και από ποιους παράγοντες επηρεάζεται. Επίσης ακούμε συχνά τους όρους ευρωπαϊκή κοινότητα, ευρωπαϊκή ολοκλήρωση αλλά εξακολουθούμε να το αντιμετωπίζουμε σαν κάτι ξένο και όχι σαν μία ενιαία ομάδα της οποίας είμαστε αναπόσπαστο μέλος. Οικονομική μεγέθυνση ορίζεται ως η σταθερή διαχρονική αύξηση του Ακαθάριστου Εγχωρίου προϊόντος (ΑΕΠ) κάθε χώρας. Οικονομική ανάπτυξη είναι μία περισσότερο ευρεία έννοια η οποία συνδέεται με την δημιουργία ικανοτήτων και δυνατοτήτων. Η οικονομική ανάπτυξη δεν εξετάζει στατικά το ρυθμό μεταβολής του ΑΕΠ αλλά ταυτόχρονα εξετάζει διαφορετικούς εξωγενείς και ενδογενείς παράγοντες οι οποίοι προκαλούν την οικονομική μεγέθυνση.

Η οικονομική ανάπτυξη μαζί με την αύξηση του ΑΕΠ προαπαιτεί την βιωσιμότητα και θέτει ως προτεραιότητα τα ανθρώπινα δικαιώματα έτσι ώστε η κοινωνία να αναπτύσσεται αρμονικά να μειώνονται οι κοινωνικές ανισότητες, η φτώχεια, να υπάρχει διάχυση της τεχνολογίας και να αναπτύσσονται συνεχώς το ανθρώπινο κεφάλαιο, το φυσικό κεφάλαιο και το εργατικό δυναμικό χωρίς την

καταπάτηση βασικών δικαιωμάτων. Ο λόγος που έγινε η διάκριση μεταξύ μεγέθυνσης και ανάπτυξης είναι φανερός ακόμα και από τον τίτλο της εργασίας. Τα ευρωπαϊκά προγράμματα έχουν ως στόχο την ανάπτυξη. Έχουν ως στόχο να δημιουργήσουν ένα εύφορο έδαφος για την ανάπτυξη του ανθρωπίνου κεφαλαίου και της τεχνολογίας, δηλαδή τους βασικούς παράγοντες που θα αυξήσουν την αποδοτικότητα και την παραγωγικότητα άρα και την μεγέθυνση της οικονομίας.

Στόχος της διπλωματικής είναι να εξηγήσει τα ευρωπαϊκά προγράμματα κατάρτισης και πως αυτά έχουν επηρεάσει την μεγέθυνση της ελληνικής οικονομίας. Άρα είναι εύλογο να θεωρούμε την Ελλάδα σαν ένα τμήμα της ευρωπαϊκής ένωσης και να εξετάζουμε τα αποτελέσματα μια καθετοποιημένης επίδρασης. Επίσης σκοπός της εργασίας είναι η θεωρητική παρουσίαση και περιγραφή των ευρωπαϊκών προγραμμάτων κατάρτισης αλλά και το γενικότερο πλαίσιο των ευρωπαϊκών ταμείων που εξασφαλίζουν μια βιώσιμη και συνεχή ανάπτυξη στην Ε.Ε. Ένα από τα σημαντικότερα προγράμματα στήριξης της οικονομικής ανάπτυξη είναι τα Ευρωπαϊκά διαρθρωτικά και επενδυτικά ταμεία (ΕΔΕΤ) τα οποία διαχειρίζεται η ΕΕ καθώς και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται μία σύντομη ιστορική αναδρομή για την ευρωπαϊκή ένωση και στην συνέχεια αναλύονται τα βασικότερα ευρωπαϊκά ταμεία. Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), που έχει ως στόχο να προάγει την ανάπτυξη των περιφερειών της ΕΕ. Το Ευρωπαϊκό κοινωνικό ταμείο (ΕΚΤ), έχει ως στόχο να ενισχύσει την απασχόληση στην Ευρώπη και να επενδύσει στο ανθρώπινο κεφάλαιο. Το Ταμείο Συνοχής (ΤΣ) του οποίου στόχος είναι να επενδύσει στις υποδομές ,στο περιβάλλον και τις μεταφορές ώστε να μειωθούν κοινωνικές και οικονομικές ανισότητες, καθώς και στην προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης στις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες της ΕΕ. Το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ), παρέχει στήριξη στις αγροτικές περιοχές και έχει ως κύριο στόχο ένα καινοτόμο γεωργικό τομέα φιλικό προς το περιβάλλον και ανθεκτικό στις κλιματικές αλλαγές. Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας (ΕΤΘΑ), επιδιώκει καλύτερους τρόπους αλιείας και τις παραθαλάσσιες περιοχές να διαφοροποιήσουν την οικονομία τους για την βελτίωση της ποιότητας της ζωής τους.

Στο δεύτερο κεφάλαιο αναλύονται τα ευρωπαϊκά προγράμματα εκπαίδευσης, τα βασικότερα προγράμματα είναι :δια βίου μάθηση ,Erasmus, Comenius, Leonardo da Vinci και Grundtvig .

Στο τρίτο κεφάλαιο με την χρήση της υπάρχουσας βιβλιογραφίας γίνεται μία λογική σύνδεση ανάμεσα στην οικονομική μεγέθυνση και την εκπαίδευση και κυρίως στους μηχανισμούς με τους οποίους αυτές οι έννοιες αλληλοεπηρεάζονται.

Στο τέταρτο κεφάλαιο αναλύουμε πλέον θεωρητικές και εμπειρικές εφαρμογές για την επίδραση των ευρωπαϊκών ταμείων στην μεγέθυνση και στη συνέχεια κατασκευάζουμε το θεωρητικό οικονομικό υπόδειγμα που θα χρησιμοποιήσουμε.

Στο πέμπτο κεφάλαιο παρουσιάζονται διαγραμματική απεικόνιση καθώς και στατιστική συμπερασματολογία των χρηματοδοτήσεων της Ελλάδας από την Ευρωπαϊκή Ένωση μέσω των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων και του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου επίσης το ποσοστό των χρηματοδοτήσεων του ΕΚΤ ως προς το σύνολο των ΕΔΕΤ, το κατά κεφαλήν ΑΕΠ καθώς και το ποσοστό ανεργίας στην χώρα μας την περίοδο 2000 – 2016 συνολικά και κατά περιφέρεια.

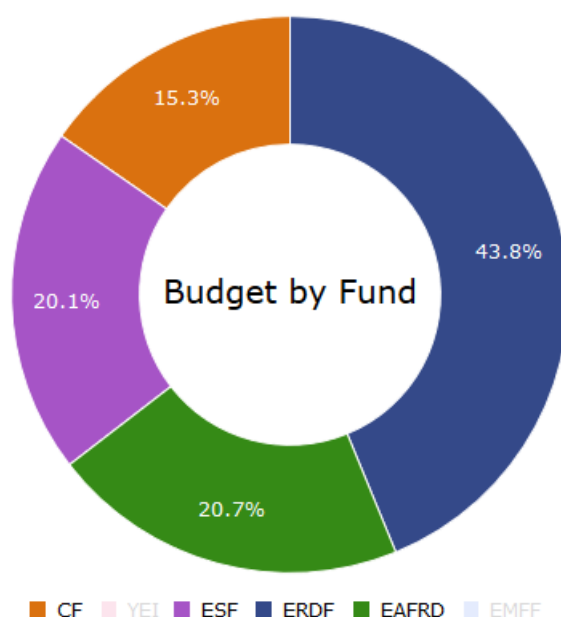
Στο έκτο κεφάλαιο γίνεται η εμπειρική εκτίμηση του υποδείγματος χρησιμοποιώντας δεδομένα από τις 13 ελληνικές περιφέρειες για τα έτη 2000-2016 από τις βάσεις δεδομένων της Eurostat και της Cohesion Funds.

1. Ευρωπαϊκά διαρθρωτικά ταμεία και ταμεία επενδύσεων (European Structural and Investment Funds)

Σε αυτό το κεφάλαιο θα αναλύσουμε τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία, κάποια από τα σημαντικότερα προγράμματα της ΕΕ. Αυτά τα προγράμματα τα διαχειρίζεται εκτός από την ΕΕ και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και δημιουργήθηκαν για τη στήριξη της οικονομικής ανάπτυξης. Θα αναλυθεί ο στόχος τους, θα γίνει μια ιστορική αναδρομή και τέλος θα δούμε πως το Ευρωπαϊκό Διαρθρωτικό και Επενδυτικό Ταμείο διαχωρίζονται στο Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), στο Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας (ΕΤΘΑ), στο Ταμείο Συνοχής (ΤΣ), στο Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) και στο Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ).

Τα ευρωπαϊκά διαρθρωτικά ταμεία επενδύσεων αντιπροσωπεύουν περισσότερο από το 40% του προϋπολογισμού της ΕΕ και ως εκ τούτου αποτελούν τη σημαντικότερη χρηματοδοτική στήριξη της ΕΕ για την ανάπτυξη, την απασχόληση, τις επενδύσεις και τις διαρθρωτικές αλλαγές. Τα κονδύλια προγραμματίζονται για επταετή περίοδο (επικαλύπτονται) και όλα τα προγράμματα για τη νέα περίοδο 2014-2020 εγκρίθηκαν έως τα τέλη του 2015, Deffaa (2016).

Σχήμα 1:Συνολικός Προϋπολογισμός ανά Ταμείο: Ελλάδα

Πηγή: European Commission

Στο σχήμα 1 βλέπουμε το ποσοστό που δαπανά κάθε ταμείο για την Ελλάδα. Παρατηρούμε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό χρηματοδοτείται από το ευρωπαϊκό ταμείο περιφερειακής ανάπτυξης (43,8%). Το ευρωπαϊκό κοινωνικό ταμείο και το ταμείο αγροτικής ανάπτυξης έχουν σχεδόν ίσιο ποσοστό (20,1%) και (20,7%) αντίστοιχα. Τέλος το μικρότερο ποσοστό φέρει το ταμείο συνοχής (15,3%)

1.1 Ιστορική αναδρομή

Στις αρχές το 1980 η Ελλάδα εντάσσεται στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ), όπου μέσω των προγραμμάτων οικονομικής ενίσχυσης θα ανέπτυξε ένα καλύτερο δίκτυο υποδομών. Σημαντικό ρόλο στην οικονομική πρόοδο της Ελλάδας έπαιξαν τα διαρθρωτικά ταμεία. Λόγω δυσκολιών στην οικονομική πρόοδό της δημιουργήθηκαν τα Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης (ΚΠΣ) που αποτελούν ένα «σύνολο παρεμβάσεων» που εξυπηρετεί συγκεκριμένους στόχους και είναι το αποτέλεσμα της σύζευξης της περιφερειακής πολιτικής της Κοινότητας και εκείνης του κράτους, σε συνεργασία με τα Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα (ΜΟΠ). Στη συνέχεια, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή μαζί με την Ελληνική Κυβέρνηση δημιούργησαν τη Μονάδα

Οργάνωσης και Διοίκησης (ΜΟΔ), μια ανώνυμη εταιρία, μη κερδοσκοπική με μέτοχο το ελληνικό δημόσιο, όπου θεωρούνται η αφετηρία άσκησης της Ευρωπαϊκής Περιφερειακής πολιτικής. Βασική της αρμοδιότητα είναι η επάνδρωση ειδικών υπηρεσιών, των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων. Η ΜΟΔ είναι αρμόδια για την αντιμετώπιση προβλημάτων που δημιουργούνται στους φορείς που ασχολούνται με αναπτυξιακές παρεμβάσεις και δημιουργεί κατάλληλες ομάδες για την σωστή αντιμετώπιση.

Το 1984, η Ελλάδα εισέρχεται στα Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα. Τα προγράμματα αυτά είχαν δράσεις ανάπτυξης και ο κύριος στόχος τους ήταν η χρηματοδότηση της Ελλάδας, καθώς και άλλων χωρών που αντιμετώπιζαν παρόμοια οικονομικά προβλήματα. Σκοπός αυτής της δράσης, είναι η βελτίωση των κοινωνικοοικονομικών διαρθρώσεων της Ελλάδας με στόχο να κάνει πιο εύκολη την προσαρμογή της στα νέα δεδομένα.

Τα προγράμματα αυτά αφορούν διάφορους τομείς:

- Γεωργία: στόχος είναι η ενίσχυση και προώθηση των παραδοσιακών προϊόντων, η ένταξη των νέων στην γεωργική απασχόληση καθώς σημαντική είναι και η βελτίωση των υποδομών.
- Αλιεία: στόχος είναι ο εκσυγχρονισμός του εξοπλισμού καθώς και βελτίωση των υποδομών και των εγκαταστάσεων.
- Βιομηχανία- Βιοτεχνία: στόχος η ανάπτυξη και η ενθάρρυνση καινοτομιών στις ΜΜΕ
- Υπηρεσίες: στόχος η ανάπτυξη τουριστικών υποδομών και τηλεπικοινωνιών
- Ανθρώπινο Δυναμικό: στόχος η κατάρτιση των εργαζομένων

Τα ΜΟΠ χρηματοδοτούνται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ) το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) και το ΕΓΤΠΕ τμήμα προσανατολισμού, διαρθρωτικά ταμεία τα οποία συνεργάστηκαν ώστε να υλοποιηθούν αυτά τα προγράμματα.

Σημαντικοί χρηματοδοτικοί πόροι για την Ελλάδα είναι το Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης ή αλλιώς ΕΣΠΑ, όπου τα διαρθρωτικά ταμεία μαζί με το ταμείο συνοχής διαχειρίζονται τους χρηματοδοτικούς πόρους από την ΕΕ με σκοπό να

στηρίζουν τις φτωχότερες περιφέρειες της Ευρώπης αλλά και να ενοποιήσουν τις ευρωπαϊκές υποδομές και κυρίως τον τομέα των μεταφορών.

Την περίοδο 2007-2013 το ΕΣΠΑ είχε τους παρακάτω στόχους:

Πρώτος στόχος του ήταν η σύγκλιση, όπου στόχευε σε περιφέρειες με κατά κεφαλήν ΑΕΠ κάτω του 75% του μέσου όρου της ΕΕ με στόχο την οικονομική τους ανάπτυξη με προτεραιότητα πάντα το ανθρώπινο και φυσικό κεφάλαιο, την καινοτομία και το περιβάλλον. Η χρηματοδότηση του έγινε από τα ΕΤΠΑ, ΕΚΤ και το ΤΣ.

Δεύτερος στόχος ήταν η περιφερειακή ανταγωνιστικότητα και απασχόληση. Το ΕΣΠΑ αναφέρεται στις περιφέρειες τις ΕΕ που δεν καλύπτονται ήδη από τον προηγούμενο στόχο. Αποσκοπεί στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, της απασχόλησης αλλά και να κάνει πιο προσιτές αυτές τις περιοχές. Σημαντικά για το στόχο αυτό αποτελούν η καινοτομία, η προώθηση της επιχειρηματικότητας και η προστασία του περιβάλλοντος. Η χρηματοδότηση του έρχεται από το ΕΤΠΑ και το ΕΚΤ.

Ο τελευταίος στόχος είναι η διασυνοριακή συνεργασία, όπου βασίζεται στις πρωτοβουλίες interreg προηγούμενων χρόνων και στόχος τους είναι να ενσωματωθούν στους στόχους των διαρθρωτικών ταμείων. Προωθεί τη συνεργασία των ευρωπαϊκών περιφερειών και βρίσκει λύσεις σε θέματα που αφορούν την αστική, αγροτική και παράκτια ανάπτυξη, την οικονομική ανάπτυξη και το περιβάλλον. Ο στόχος αυτός χρηματοδοτείται από το ΕΤΠΑ και αποτελείται από τρία μέρη:

- Διασυνοριακή συνεργασία
- Διακρατική συνεργασία
- Διαπεριφερειακή συνεργασία.

Το ΕΣΠΑ 2014-2020 έχει ως στόχο να αντιμετωπίσει τα προβλήματα που προκλήθηκαν λόγω της οικονομικής κρίσης και συνδράμει στην επίτευξη των στόχων που θέτει η Στρατηγικής «Ευρώπη 2020». Στόχος της είναι η ανάπτυξη ως αναφορά την εκπαίδευση, την έρευνα και την καινοτομία, η μείωση των εκπομπών άνθρακα και τέλος η δημιουργία θέσεων εργασίας και η μείωση της φτώχειας. Το ΕΣΠΑ χρηματοδοτεί:

- Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων, μετάβαση στην ποιοτική επιχειρηματικότητα με αιχμή την καινοτομία και αύξηση της εγχώριας προστιθέμενης αξίας

- Ανάπτυξη και αξιοποίηση ικανοτήτων ανθρώπινου δυναμικού – ενεργός κοινωνική ενσωμάτωση
- Προστασία του περιβάλλοντος – Μετάβαση σε μία οικονομία φιλική στο περιβάλλον
- Ανάπτυξη – εκσυγχρονισμός – ολοκλήρωση υποδομών για την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη
- Βελτίωση της θεσμικής επάρκειας και της αποτελεσματικότητας της δημόσιας διοίκησης και της τοπικής αυτοδιοίκησης.

Ένα σημαντικό έργο του ΕΣΠΑ 2014-2020 είναι οι Στρατηγικές Έρευνας και Καινοτομίας για την Έξυπνη Εξειδίκευση. Η χώρα και οι περιφέρειες της εντοπίζουν τα ανταγωνιστικά τους πλεονεκτήματα ώστε με τους κατάλληλους πόρους να επιτευχθούν αναπτυξιακά αποτελέσματα. Προτεραιότητα στη χρηματοδότηση λόγω της αύξησης της οικονομικής μεγέθυνσης που αναμένουν θα δοθεί στους εξής κλάδους:

- Αγρό-διατροφή
- Υγεία – φάρμακα
- Τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών
- Ενέργεια
- Περιβάλλον και βιώσιμη ανάπτυξη
- Μεταφορές
- Υλικά – κατασκευές
- Τουρισμός, πολιτισμός, δημιουργικές βιομηχανίες

Σημαντικό αναπτυξιακό έργο είναι επίσης οι Ολοκληρωμένες χωρικές Επενδύσεις που έχουν ως στόχο την αντιμετώπιση προβλημάτων ή την αξιοποίηση των δυνατοτήτων μιας περιοχής. Επιπρόσθετα το ΕΣΠΑ 2014-2020 υλοποιεί είκοσι προγράμματα από τα οποία τα επτά είναι Τομεακά επιχειρησιακά προγράμματα («Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία», «Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη», «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού – Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», «Μεταρρύθμιση Δημόσιου Τομέα», «Τεχνική Βοήθεια», «Αγροτική Ανάπτυξη», «Αλιείας και Θάλασσας»), που αφορούν τομείς με ίδιο γεωγραφικό πεδίο εφαρμογής και δεκατρία Περιφερειακά επιχειρησιακά προγράμματα, που αφορούν δράσεις για κάθε μια ελληνική περιφέρεια.

Τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά ταμεία διαχειρίζονται τις χρηματοδοτήσεις της ΕΕ για τις οποίες αποφασίζουν από κοινού η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και οι χώρες της ΕΕ. Στόχος τους είναι η δημιουργία θέσεων εργασίας καθώς και να ευδοκιμούν οι

κατάλληλες συνθήκες τόσο στην ευρωπαϊκή οικονομία όσο και στο περιβάλλον. Οι τομείς που εστιάζουν τα ΕΔΕΤ είναι:

- έρευνα και καινοτομία
- ψηφιακές τεχνολογίες
- στήριξη της οικονομίας χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών
- βιώσιμη διαχείριση των φυσικών πόρων
- μικρές επιχειρήσεις

Τα διαρθρωτικά ταμεία είναι πέντε:

- ✓ το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ)
- ✓ το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ)
- ✓ το Ταμείο Συνοχής (ΤΣ)
- ✓ το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ)
- ✓ το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας (ΕΤΘΑ)

Τα τρία πρώτα ταμεία εμπίπτουν στη πολιτική συνοχή της ΕΕ. Το ΕΤΠΑ και το ΕΚΤ χρηματοδοτούν όλες τις περιφέρειες της ΕΕ ενώ το ΤΣ μόνο τις λιγότερο ανεπτυγμένες. Τα άλλα δυο ταμεία στοχεύουν στις ανάγκες των αγροτικών και των θαλάσσιων περιοχών.

Βασικές αρχές όσων αφορά τη δράση των διαρθρωτικών ταμείων είναι:

- Ο προγραμματισμός όπου τα αναπτυξιακά προγράμματα σχεδιάζονται με τη διαδικασία λήψης αποφάσεων, η οποία στηρίζεται στη εταιρική σχέση και υλοποιείται σε διάφορα στάδια από δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς.
- Συγκέντρωση όπου οι δράσεις για να είναι αποτελεσματικές υλοποιούνται σύμφωνα με συγκεκριμένους στόχους και θέτοντας προτεραιότητες.
- Εταιρική σχέση, πρόκειται για τη συνεργασία μεταξύ της Ευρωπαϊκής επιτροπής και των εθνικών και τοπικών αρχών για την καλύτερη υλοποίηση των προγραμμάτων και των δράσεων. Σημαντικό ρόλο παίζουν οι επιτροπές παρακολούθησης όπου παρακολουθούν, ελέγχουν και παίρνουν τις απαραίτητες αποφάσεις κατά τη διάρκεια της υλοποίησης ενός κοινοτικού πλαισίου στήριξης.
- Προσθετικότητα όπου το κράτος παρόλο που δέχεται τη στήριξη της ΕΕ μπορεί να συμμετέχει με τους ίδιους πόρους στις δράσεις.

Σημαντικό είναι να αναφερθεί ότι οι παραπάνω αρχές προωθούν τους παρακάτω τρεις στόχους:

1. Τη μεγιστοποίηση της οικονομικής αποτελεσματικότητας των χρημάτων που προέρχονται από τα Διαρθρωτικά Ταμεία.
2. Την προώθηση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής των κρατών μελών.
3. Τη μεγιστοποίηση της συμμετοχής των κρατών μελών στο σχεδιασμό, την υλοποίηση, τη χρηματοδότηση και την αξιολόγηση των αποτελεσμάτων των παρεμβάσεων.

Τέλος, με βάση όλα τα παραπάνω συμπεραίνουμε ότι τα διαρθρωτικά ταμεία διαφέρουν μεταξύ τους και αυτό φαίνεται από τους πόρους που διαθέτει καθώς και στις περιφέρειες που θα τους διαθέσει αλλά και στον τρόπο με τον οποίο θα τους χρηματοδοτήσει.

1.2 Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ)

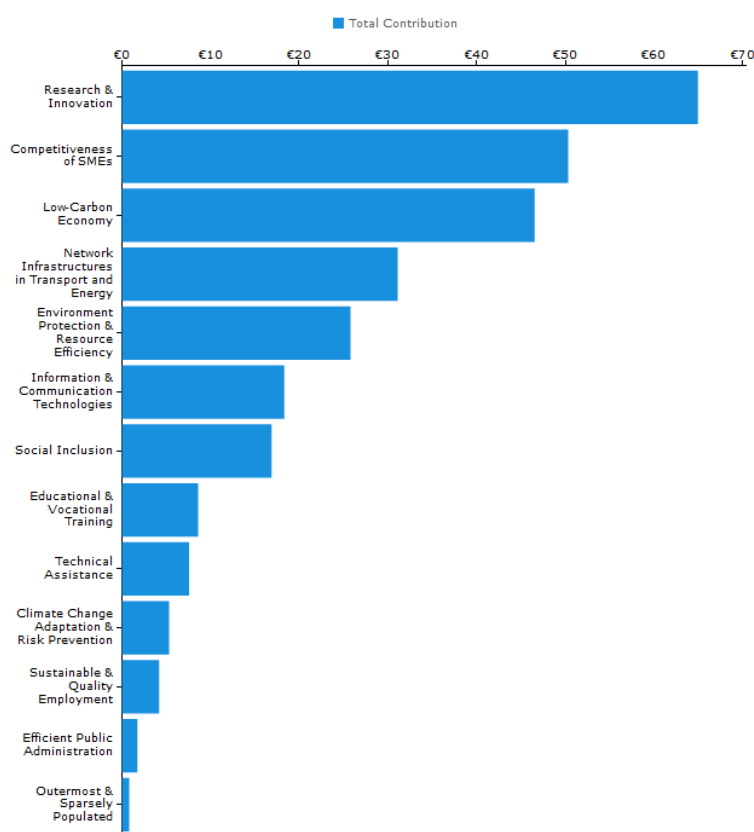
Το ταμείο αυτό ιδρύθηκε το 1975 και σημαντικός ρόλος για τη δημιουργία του υπήρξε αυτός του Ηνωμένου Βασιλείου που έθεσε τη ανάγκη για τη δημιουργία ενός τέτοιου τρόπου χρηματοδότησης.

Το ΕΤΠΑ¹ στοχεύει στην ενίσχυση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής στην Ευρωπαϊκή Ένωση, διορθώνοντας τις ανισορροπίες μεταξύ των περιφερειών της. Εστιάζει τις επενδύσεις του σε διάφορους τομείς προτεραιότητας γνωστούς ως «θεματική επικέντρωση»:

1. Καινοτομία και έρευνα.
2. Η ψηφιακή ατζέντα.
3. Στήριξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ) ·
4. Η οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα

¹ https://ec.europa.eu/regional_policy/en/funding/erdf/

Σχήμα 2: Συνολικός προϋπολογισμός ανά θέμα: Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (σε δισ. Ευρώ)

Πηγή: European Commission

Στο σχήμα 2 βλέπουμε πώς έχουν κατανεμηθεί τα χρήματα που δόθηκαν από την ΕΕ στο Ευρωπαϊκό ταμείο περιφερειακής ανάπτυξης. Για τη περίοδο 2014-2020 δόθηκαν συνολικά 282.128.288.439 € από τα οποία τα περισσότερα δόθηκαν για έρευνα και καινοτομία, περίπου τα 65 δις και τα λιγότερα, περίπου 8 εκατομμύρια, στα απόκεντρα και τα αραιοκατοικημένα. Επίσης αρκετά χρήματα δόθηκαν για την ανταγωνιστικότητα των ΜΜΕ, περίπου 50 δις.

Οι πόροι του ΕΤΠΑ που διατίθενται για τις προτεραιότητες αυτές θα εξαρτηθούν από την κατηγορία της περιφέρειας. Σε περισσότερο αναπτυγμένες περιφέρειες, τουλάχιστον το 80% των κεφαλαίων πρέπει να επικεντρωθεί σε δύο τουλάχιστον από αυτές τις προτεραιότητες. Στις μεταβατικές περιφέρειες, αφορά το 60% των κεφαλαίων, και το 50% αφορά τις λιγότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες.

Επιπλέον, ορισμένοι πόροι του ΕΤΠΑ πρέπει να διοχετεύονται σε ειδικά σχέδια οικονομίας χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα:

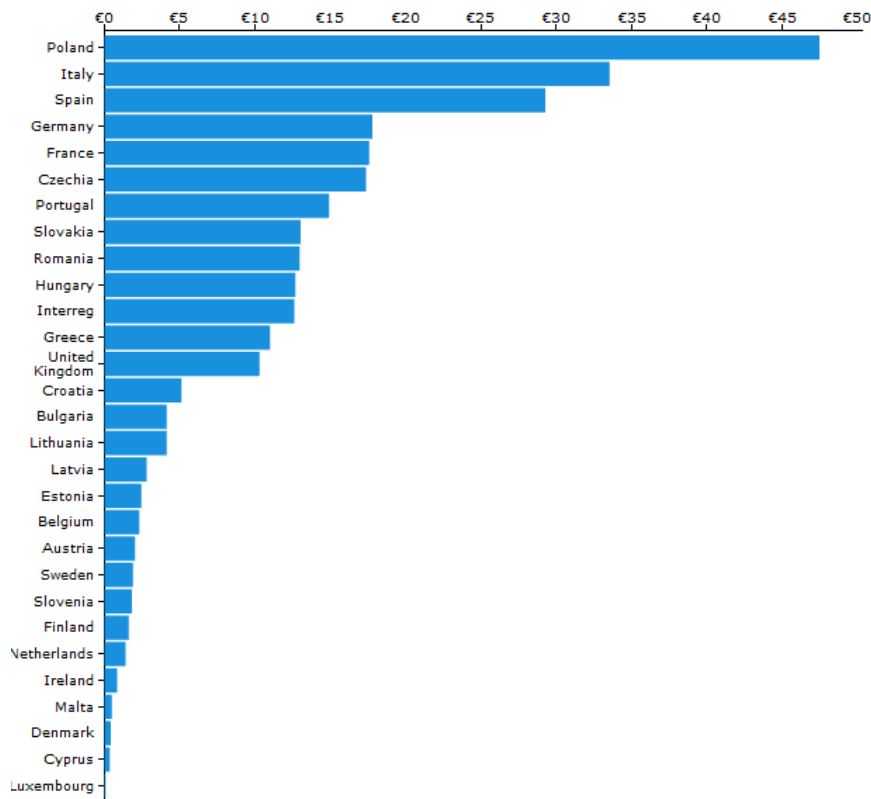
1. Οι πιο ανεπτυγμένες περιφέρειες: 20%
2. Περιοχές μετάβασης: 15% και

3. Λιγότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες: 12%

Στο πλαίσιο των προγραμμάτων ευρωπαϊκής εδαφικής συνεργασίας, τουλάχιστον το 80% των κονδυλίων θα επικεντρωθεί στους τέσσερις προαναφερθέντες τομείς προτεραιότητας.

Το ΕΤΠΑ δίνει επίσης ιδιαίτερη προσοχή σε ειδικά εδαφικά χαρακτηριστικά. Η δράση του ΕΤΠΑ αποσκοπεί στη μείωση των οικονομικών, περιβαλλοντικών και κοινωνικών προβλημάτων στις αστικές περιοχές, με ιδιαίτερη έμφαση στη βιώσιμη αστική ανάπτυξη. Τουλάχιστον το 5% των πόρων του ΕΤΠΑ διατίθεται για το συγκεκριμένο τομέα, μέσω «ολοκληρωμένων δράσεων» που διαχειρίζονται οι πόλεις.

Σχήμα 3 :Συνολικός προϋπολογισμός ανά χώρα: Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (σε δις. Ευρώ)

Πηγή: European Commission

Στο σχήμα 3 βλέπουμε πως κατανεμήθηκαν τα χρήματα που δόθηκαν από την ΕΕ, ανά χώρα. Βλέπουμε ότι τα περισσότερα χρήματα από το ΕΤΠΑ δόθηκαν στην Πολωνία, περίπου 47 δις και αμέσως μετά ακολουθεί η Ιταλία με περίπου 33 δις. Η Ελλάδα βρίσκεται περίπου στην μέση και δόθηκαν περίπου 10 δις από το ΕΤΠΑ, ενώ τα λιγότερα δόθηκαν στο Λουξεμβούργο, 0,48 εκατομμύρια.

1.3 Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ)

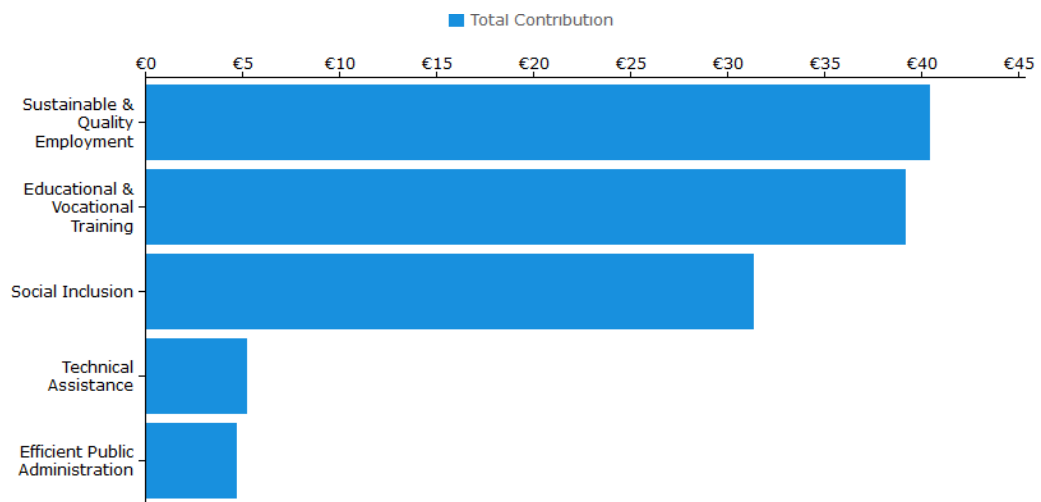
Το ΕΚΤ είναι το βασικό μέσο που χρησιμοποιεί η Ευρώπη για την υποστήριξη της απασχόλησης, τη στήριξη των πολιτών για την εξεύρεση καλύτερων θέσεων εργασίας και τη διασφάλιση πιο δίκαιων ευκαιριών απασχόλησης για όλους τους πολίτες της ΕΕ.

Λειτουργεί επενδύοντας στο ανθρώπινο κεφάλαιο της Ευρώπης – τους εργαζόμενους, τους νέους και όλους όσους αναζητούν εργασία. Η χρηματοδότηση από το ΕΚΤ βελτιώνει τις προοπτικές απασχόλησης εκατομμυρίων Ευρωπαίων, και ιδιαίτερα αυτών που δυσκολεύονται στην εξεύρεση εργασίας. Είναι το πρώτο ταμείο που δημιουργήθηκε για την άσκηση της περιφερειακής πολιτικής και ιδρύθηκε το 1957.

Το ΕΚΤ επενδύει σε ανθρώπους, με έμφαση στη βελτίωση των ευκαιριών απασχόλησης και εκπαίδευσης σε όλη την Ευρωπαϊκή Ένωση. Στοχεύει επίσης στη βελτίωση της κατάστασης των ατόμων που κινδυνεύουν από τη φτώχεια.

Οι επενδύσεις του ΕΚΤ καλύπτουν όλες τις περιφέρειες της ΕΕ. Περισσότερα από 80 δισεκατομμύρια ευρώ προορίζονται για επενδύσεις σε ανθρώπινο κεφάλαιο στα κράτη μέλη από το 2014 έως το 2020, ενώ για την Απασχόληση των Νέων διατίθεται ποσό ύψους τουλάχιστον 3,2 δισεκατομμυρίων ευρώ.

Σχήμα 4: Συνολικός προϋπολογισμός ανά θέμα: Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (σε δισ. Ευρώ)

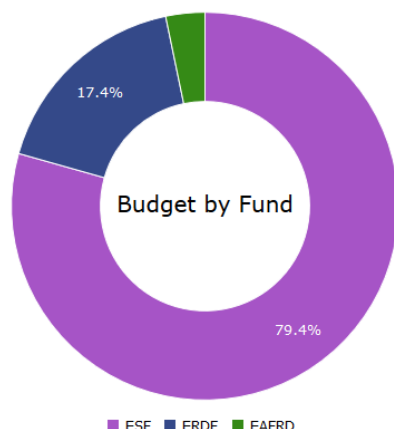
Πηγή: European Commission

Στο ΕΚΤ την περίοδο 2014-2020 δόθηκαν συνολικά 120.703.141.439 € τα οποία μοιράστηκαν σε πέντε κατηγορίες, όπως βλέπουμε στο σχήμα 4, στην αειφόρο και ποιοτική απασχόληση όπου δόθηκαν τα περισσότερα χρήματα, περίπου 40 δις, στην εκπαίδευση και επαγγελματική κατάρτιση, 39 δις, στην κοινωνική ένταξη, όπου

δόθηκαν 31 δις, στην τεχνική βοήθεια, περίπου 5 δις και τέλος τα λιγότερα δόθηκαν στην αποτελεσματική δημόσια διοίκηση, 4 περίπου δις. Για την περίοδο 2014-2020, το ΕΚΤ θα επικεντρωθεί σε τέσσερις θεματικούς στόχους της πολιτικής συνοχής:

1. την προώθηση της απασχόλησης και την υποστήριξη της κινητικότητας των εργαζομένων
2. την προώθηση της κοινωνικής ένταξης και την καταπολέμηση της φτώχειας επενδύοντας στην εκπαίδευση,
3. τις δεξιότητες και τη δια βίου μάθηση
4. την ενίσχυση της θεσμικής ικανότητας και την αποτελεσματική δημόσια διοίκηση

Σχήμα 5 :Συνολικός Προϋπολογισμός ανά Ταμείο: Εκπαιδευτική και Επαγγελματική Κατάρτιση

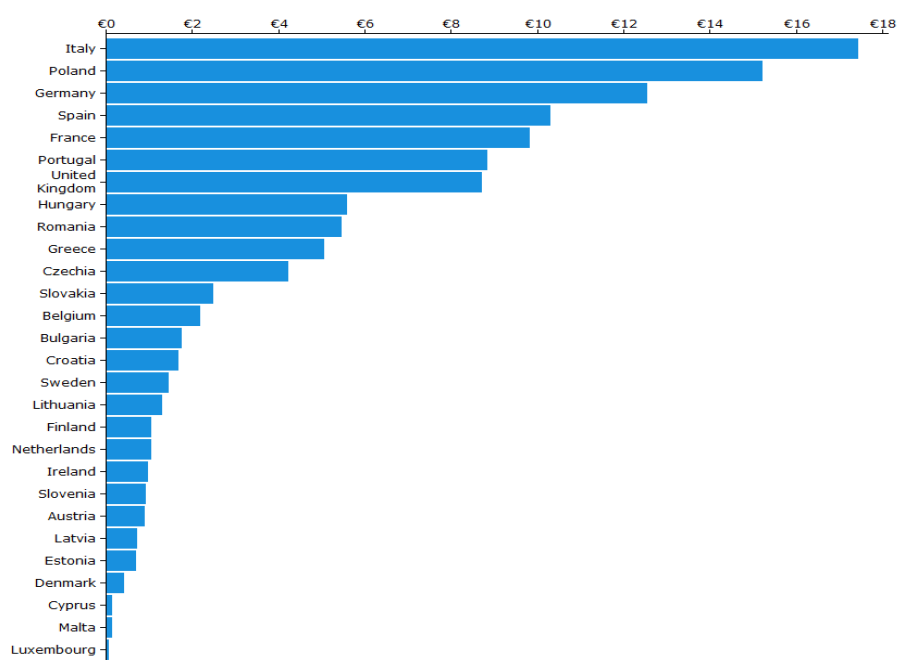

Πηγή: European Commission

Στο παραπάνω σχήμα βλέπουμε τα συνολικά χρήματα, σε ποσοστό, που δόθηκαν από το ΕΚΤ, το ΕΤΠΑ και το ΕΓΤΑΑ για την εκπαίδευση και επαγγελματική κατάρτιση. Βλέπουμε ότι το ΕΚΤ έδωσε το μεγαλύτερο ποσοστό 79.4% των χρημάτων του και αμέσως μετά με μεγάλη διαφορά το ΕΤΠΑ με ποσοστό 17.4%.

Επιπλέον, το 20% των επενδύσεων του ΕΚΤ δεσμεύεται για δραστηριότητες που βελτιώνουν την κοινωνική ένταξη και την καταπολέμηση της φτώχειας. Αυτό είναι γνωστό ως θεματική συγκέντρωση.

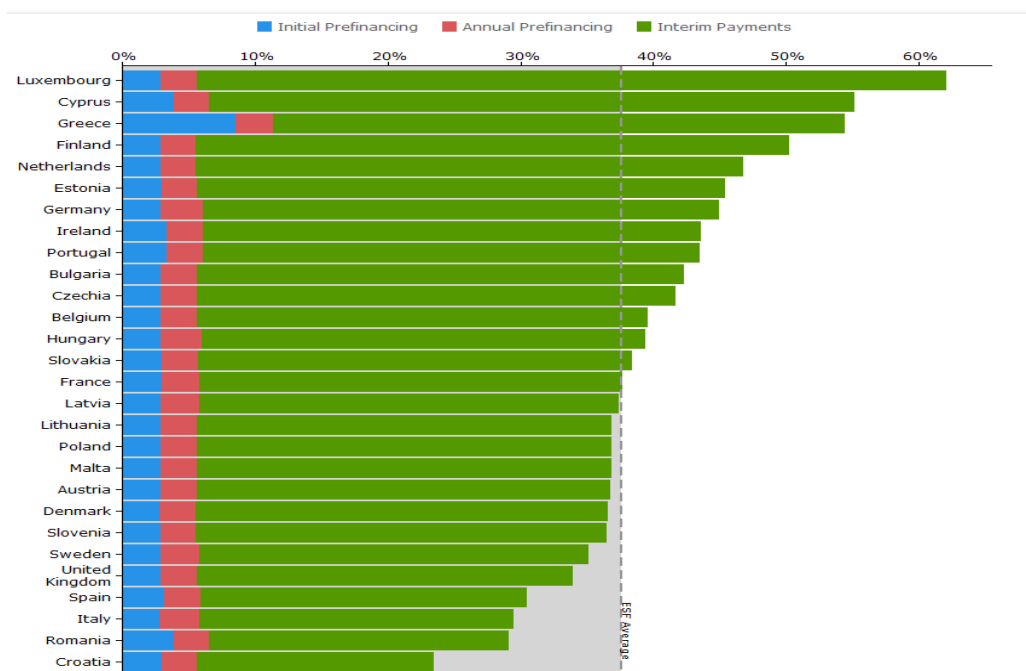
Σχήμα 6:Συνολικός προϋπολογισμός ανά χώρα: Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, (σε δις. Ευρώ)

Πηγή: European Commission

Από το ΕΚΤ τα περισσότερα χρήματα δόθηκαν στην Ιταλία, περίπου 17 δις, αμέσως μετά στην Πολωνία , 15 δις και πάλι τα λιγότερα δόθηκαν στο Λουξεμβούργο, μόλις 40 εκατομμύρια, όπως βλέπουμε στο σχήμα 5 . Η Ελλάδα από το ΕΚΤ πήρε περίπου 5 δις.

Σχήμα 7: Συνολικές σωρευτικές πληρωμές της ΕΕ ανά χώρα: Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Πηγή: European Commission

Στο σχήμα 6 βλέπουμε τις συνολικές πληρωμές για το ΕΚΤ. Πρώτο σε κατάταξη βρίσκεται το Λουξεμβούργο, όπου από τα συνολικά κονδύλια της ΕΕ πήρε περίπου 20 εκατομμύρια όπου δόθηκαν για τις περισσότερο ανεπτυγμένες περιοχές..

Από τις συνολικές πληρωμές της ΕΕ δόθηκε το 62% δηλαδή περίπου 12 εκατομμύρια όπου το 3% προήλθε από την αρχική προχρηματοδότηση, άλλο ένα 3% από την ετήσια προχρηματοδότηση και τέλος το υπόλοιπο 56% από ενδιάμεσες πληρωμές. Σε αντίθεση η Κροατία που βρίσκεται τελευταία στην κατάταξη πήρε από τα κονδύλια της ΕΕ περίπου 1 δις από το οποίο δόθηκε το 23% στις λιγότερο ανεπτυγμένες περιοχές από τις συνολικές πληρωμές της ΕΕ, με το 3% να προέρχεται από την αρχική προχρηματοδότηση, άλλο ένα 3% από την ετήσια και το 18% από τις ενδιάμεσες πληρωμές. Η Ελλάδα που βρίσκεται τρίτη στην κατάταξη, από τα κονδύλια πήρε περίπου 3 δις όπου το 54% ήταν από τις συνολικές πληρωμές της ΕΕ όπου το 30% πήγε στις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες με το 5% να προέρχεται από την αρχική προχρηματοδότηση, το 1% από την ετήσια και το 24% από τις ενδιάμεσες πληρωμές, το 12% πήγε σε περιοχές μετάβασης ενώ το υπόλοιπο 12% στις περισσότερο ανεπτυγμένες περιοχές.

1.4 Ταμείο Συνοχής (ΤΣ)

Με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ, η οποία υπογράφηκε το Φεβρουάριο του 1992, έγινε η αφορμή για τη δημιουργία ενός νέου χρηματοδοτικού μέσου, του Ταμείου Συνοχής.

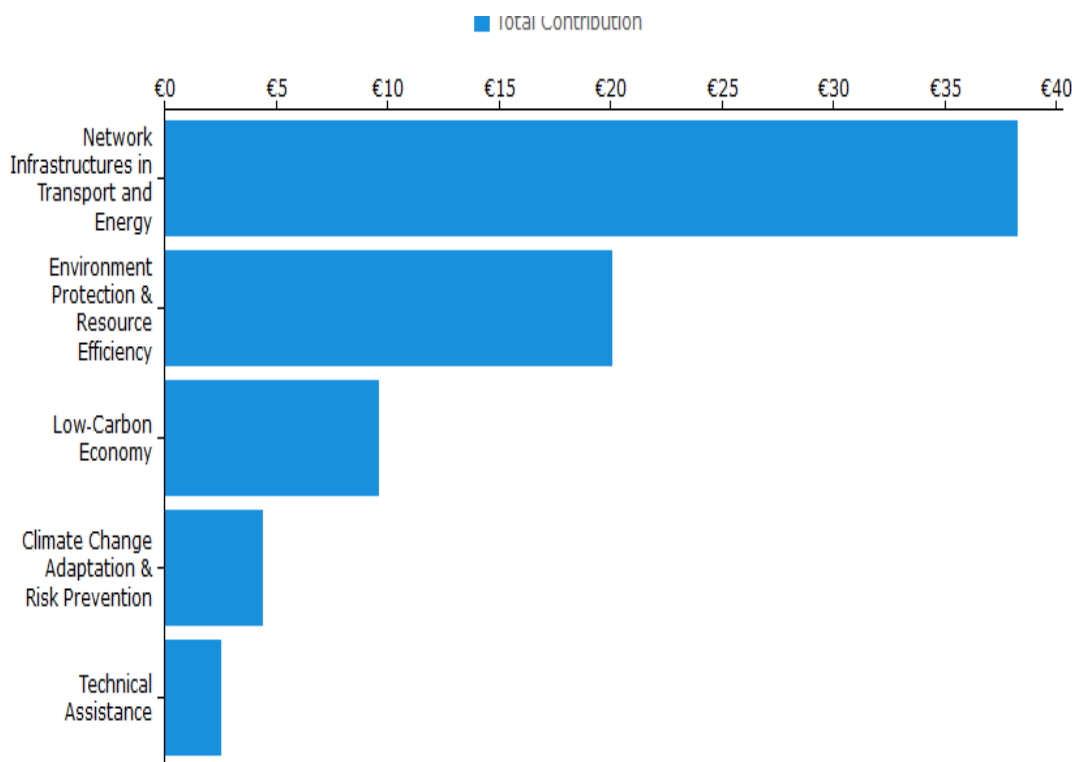
Το Ταμείο Συνοχής² απευθύνεται σε κράτη μέλη των οποίων το Ακαθάριστο Εθνικό Εισόδημα (ΑΕΕ) ανά κάτοικο είναι κατώτερο του 90% του μέσου όρου της ΕΕ. Αποσκοπεί στη μείωση των οικονομικών και κοινωνικών ανισοτήτων και στην προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης..

Υπόκεινται στους ίδιους κανόνες προγραμματισμού, διαχείρισης και παρακολούθησης με το ΕΤΠΑ και το ΕΚΤ μέσω του κανονισμού για τις κοινές διατάξεις.

²https://ec.europa.eu/regional_policy/en/funding/cohesion-fund/

Για την περίοδο 2014-2020, το Ταμείο Συνοχής αφορά τη Βουλγαρία, την Κροατία, την Κύπρο, την Τσεχική Δημοκρατία, την Εσθονία, την Ελλάδα, την Ουγγαρία, τη Λετονία, τη Λιθουανία, τη Μάλτα, την Πολωνία, την Πορτογαλία, τη Ρουμανία. Το Ταμείο Συνοχής διαθέτει συνολικά 63,4 δισ. Ευρώ για δραστηριότητες που εμπίπτουν στις ακόλουθες κατηγορίες:

Σχήμα 8: Συνολικός προϋπολογισμός ανά θέμα: Ταμείο Συνοχής (σε δισ. Ευρώ)

Πηγή: European Commission

Από την ΕΕ για το ταμείο συνοχής δόθηκαν συνολικά 74.818.735.000 € την περίοδο 2014-2020, όπως βλέπουμε στο σχήμα 7, από τα οποία τα 38 περίπου δισ δόθηκαν για υποδομές δικτύου στις μεταφορές και την ενέργεια, ενώ μόνο 2 δισ δόθηκαν για τεχνική βοήθεια.

Για την περίοδο 2014-2020, το Ταμείο Συνοχής αφορά τη Βουλγαρία, την Κροατία, την Κύπρο, την Τσεχική Δημοκρατία, την Εσθονία, την Ελλάδα, την Ουγγαρία, τη Λετονία, τη Λιθουανία, τη Μάλτα, την Πολωνία, την Πορτογαλία, τη Ρουμανία. Το Ταμείο Συνοχής διαθέτει συνολικά 63,4 δισ. Ευρώ για δραστηριότητες που εμπίπτουν στις ακόλουθες κατηγορίες:

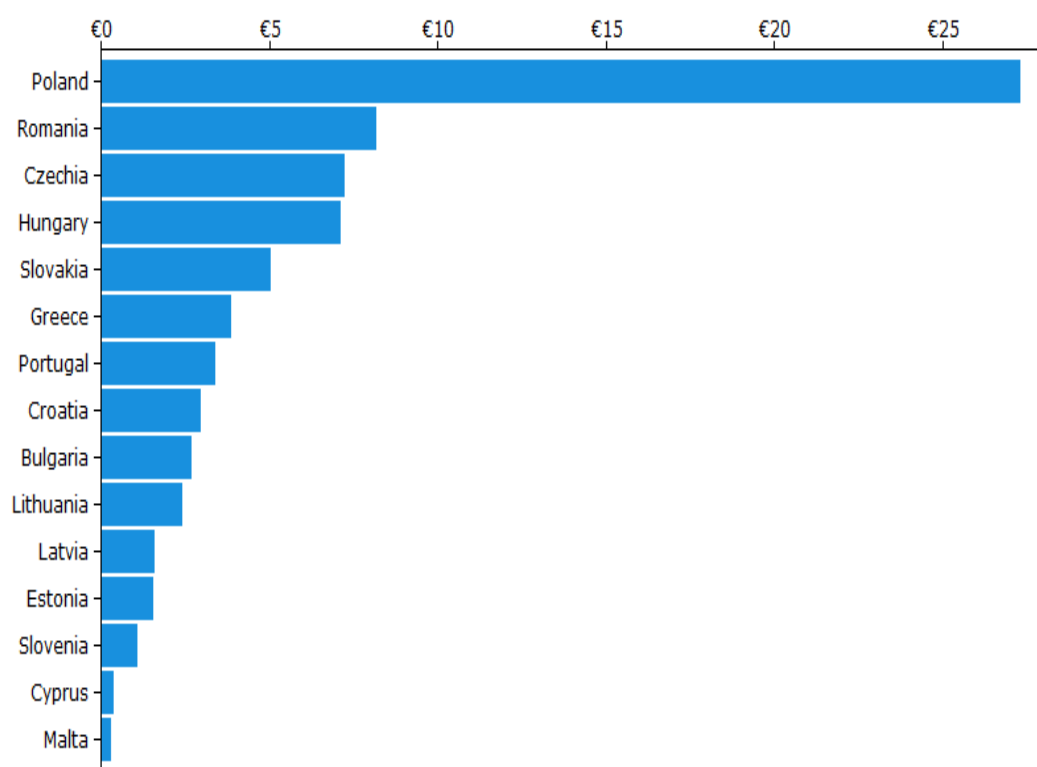
1. τα διευρωπαϊκά δίκτυα μεταφορών, ιδίως έργα προτεραιότητας ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος όπως ορίζονται από την ΕΕ. Το Ταμείο

Συνοχής υποστηρίζει έργα υποδομής στο πλαίσιο της διευκόλυνσης «Συνδέοντας την Ευρώπη».

2. περιβάλλον: το Ταμείο Συνοχής μπορεί επίσης να υποστηρίξει έργα που σχετίζονται με την ενέργεια ή τις μεταφορές, εφόσον αποφέρουν οφέλη στο περιβάλλον όσον αφορά την ενεργειακή απόδοση, τη χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, την ανάπτυξη σιδηροδρομικών μεταφορών, την υποστήριξη της διαχρονικότητας, την ενίσχυση των δημόσιων μεταφορών κ.λπ.

Η χρηματοδοτική συνδρομή του Ταμείου Συνοχής μπορεί να ανασταλεί με απόφαση του Συμβουλίου (που λαμβάνεται με ειδική πλειοψηφία) εάν ένα κράτος μέλος παρουσιάζει υπερβολικό δημόσιο έλλειμμα και εάν δεν έχει επιλύσει την κατάσταση ή δεν έχει λάβει τα κατάλληλα μέτρα για να το πράξει.

Σχήμα 9:Συνολικός προϋπολογισμός ανά χώρα: Ταμείο Συνοχής (σε δις. Ευρώ)

Πηγή: European Commission

Και στο ταμείο συνοχής όπως και στο ΕΤΠΑ τα περισσότερα χρήματα από την ΕΕ δόθηκαν στην Πολωνία, περίπου 27 δις ενώ τα λιγότερα πήρε η Μάλτα μόλις 250 περίπου εκατομμύρια. Η Ελλάδα από το ταμείο συνοχής έλαβε περίπου 3 δις.

1.5 Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ)

Η κοινή γεωργική πολιτική (ΚΓΠ) υποστηρίζει τη ζωντάνια και την οικονομική βιωσιμότητα των αγροτικών κοινοτήτων μέσω μέτρων αγροτικής ανάπτυξης.

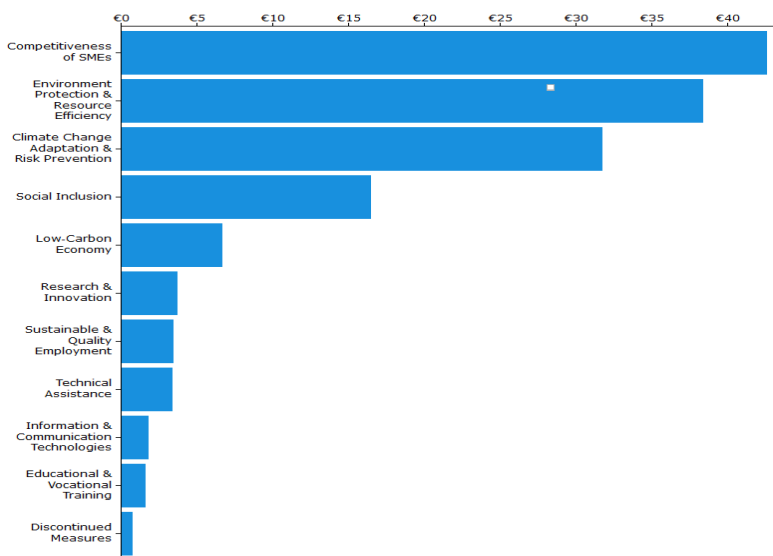
Τα μέτρα αγροτικής ανάπτυξης ενισχύουν τα μέτρα της αγοράς και τις εισοδηματικές ενισχύσεις της ΚΓΠ με στρατηγικές και χρηματοδότηση για την ενίσχυση των τομέων της γεωργίας και της δασοκομίας της ΕΕ, την περιβαλλοντική βιωσιμότητα και την ευημερία των αγροτικών περιοχών γενικά.

Οι τρεις μακροπρόθεσμοι στόχοι αγροτικής ανάπτυξης για την περίοδο 2014-20 περιλαμβάνουν:

1. προώθηση της ανταγωνιστικότητας της γεωργίας
2. τη διασφάλιση της βιώσιμης διαχείρισης των φυσικών πόρων και της δράσης για το κλίμα
3. επίτευξη ισόρροπης εδαφικής ανάπτυξης των αγροτικών οικονομιών και κοινοτήτων, συμπεριλαμβανομένης της δημιουργίας και διατήρησης της απασχόλησης.

Το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) είναι το χρηματοδοτικό μέσο της ΚΓΠ που υποστηρίζει τις στρατηγικές και τα σχέδια αγροτικής ανάπτυξης. Αποτελεί επίσης μέρος των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών Ταμείων Επενδύσεων (ΕΔΕΤ).

Σχήμα 10: Συνολικός προϋπολογισμός ανά θέμα: Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (σε δισ. Ευρώ)

Πηγή: European Commission

Από το σχήμα 9 βλέπουμε πως έχουν κατανεμηθεί τα χρήματα που δόθηκαν από την ΕΕ στο ΕΓΤΑΑ την περίοδο 2014-2020. Το συνολικό ποσό που πήρε το ΕΓΤΑΑ είναι 150.337.033.038€ και από αυτά τα 42 περίπου δις πήγαν στην ανταγωνιστικότητα των ΜΜΕ, περίπου 1 δις δόθηκε για εκπαίδευση και επαγγελματική κατάρτιση και 700 εκατομμύρια για διακοπτόμενα μέτρα.

Ο προϋπολογισμός του ΕΓΤΑΑ για την περίοδο 2014-2020 ανέρχεται σε περίπου 100 δισ. Ευρώ και θα δαπανηθεί κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, μέσω της εφαρμογής προγραμμάτων αγροτικής ανάπτυξης που θα διαρκέσουν μέχρι το τέλος του 2023. Διανέμεται σύμφωνα με έξι προτεραιότητες:

1. προώθηση της μεταφοράς γνώσεων και καινοτομίας στη γεωργία, τη δασοκομία και τις αγροτικές περιοχές
2. την ενίσχυση της βιωσιμότητας και της ανταγωνιστικότητας όλων των τύπων γεωργίας και την προώθηση καινοτόμων γεωργικών τεχνολογιών και αειφόρου διαχείρισης των δασών
3. την προώθηση της οργάνωσης της τροφικής αλυσίδας, την καλή μεταχείριση των ζώων και τη διαχείριση κινδύνων στη γεωργία
4. την προώθηση της αποδοτικότητας των πόρων και τη στήριξη της μετάβασης προς μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα και ανθεκτικότητας στο κλίμα στους τομείς της γεωργίας, της διατροφής και της δασοκομίας
5. την αποκατάσταση, τη διατήρηση και την ενίσχυση των οικοσυστημάτων που σχετίζονται με τη γεωργία και τη δασοκομία
6. την προώθηση της κοινωνικής ένταξης, τη μείωση της φτώχειας και την οικονομική ανάπτυξη στις αγροτικές περιοχές.

Τα προγράμματα αγροτικής ανάπτυξης μπορούν επίσης να υποστηρίξουν τα λεγόμενα «έξυπνα χωριά». Η πρωτοβουλία αυτή αποσκοπεί στην παροχή μιας εύελικτης εργαλειοθήκης που θα προωθεί, θα επιτρέπει και θα συμβάλει στην αύξηση της καινοτομίας στις αγροτικές περιοχές της Ευρώπης, αντιμετωπίζοντας τις κοινές προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι πολίτες που ζουν σε αγροτικές περιοχές.

Επιπλέον, μέσω των χρηματοδοτικών μέσων, το ΕΓΤΑΑ λειτουργεί ως πηγή δανείων, μικρό-πιστώσεων, εγγυήσεων και μετοχών, που διατίθενται στους

δικαιούχους γεωργίας, δασοκομίας και αγροτικών περιοχών, οι οποίοι αναλαμβάνουν οικονομικά βιώσιμα έργα που υποστηρίζουν τις προτεραιότητες του ΕΓΤΑΑ..

Σημαντικό εργαλείο αποτελεί το ευρωπαϊκό δίκτυο αγροτικής ανάπτυξης (ΕΔΑΑ) που λειτουργεί ως κέντρο πληροφόρησης σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο λειτουργεί η πολιτική αγροτικής ανάπτυξης, τα προγράμματα, τα έργα και άλλες πρωτοβουλίες στην πράξη και τον τρόπο με τον οποίο μπορούν να βελτιωθούν για να επιτευχθούν περισσότερα. Στόχος του είναι να εμπλέξει και να προσεγγίσει όλους όσους ενδιαφέρονται και δεσμεύονται για την ανάπτυξη της υπαίθρου στην Ευρώπη..

Το ΕΔΑΑ υποστηρίζει την αποτελεσματική εφαρμογή των προγραμμάτων αγροτικής ανάπτυξης των χωρών της ΕΕ δημιουργώντας και ανταλλάσσοντας γνώσεις, καθώς και διευκολύνοντας την ανταλλαγή πληροφοριών και τη συνεργασία σε ολόκληρη την αγροτική Ευρώπη. Οι δραστηριότητες αυτές διευκολύνονται από δύο μονάδες υποστήριξης: το σημείο επαφής της ΕΔΑΑ και το γραφείο υποστήριξης της ευρωπαϊκής αξιολόγησης για την αγροτική ανάπτυξη.

Η ευρωπαϊκή εταιρική σχέση καινοτομίας για τη γεωργική παραγωγικότητα και βιωσιμότητα υποστηρίζει επίσης τους στόχους της αγροτικής ανάπτυξης, ενθαρρύνοντας την καινοτομία στη γεωργία και τις αγροτικές κοινότητες.

Η ευρωπαϊκή εταιρική σχέση καινοτομίας για τη γεωργική παραγωγικότητα δημιουργήθηκε για να γεφυρώσει το χάσμα μεταξύ των καινοτόμων λύσεων που δημιουργούν οι ερευνητές και της υιοθέτησης των νέων τεχνολογιών από εκείνους που ζουν και εργάζονται σε αγροτικές περιοχές. Με τη δημιουργία εταιρικών σχέσεων μεταξύ εκείνων που θα χρησιμοποιήσουν τελικά τη νέα τεχνολογία και εκείνων που τις δημιουργούν, η ευρωπαϊκή εταιρική σχέση καινοτομίας για τη γεωργική παραγωγικότητα στοχεύει στην επιτάχυνση της υιοθέτησης της αλλαγής.

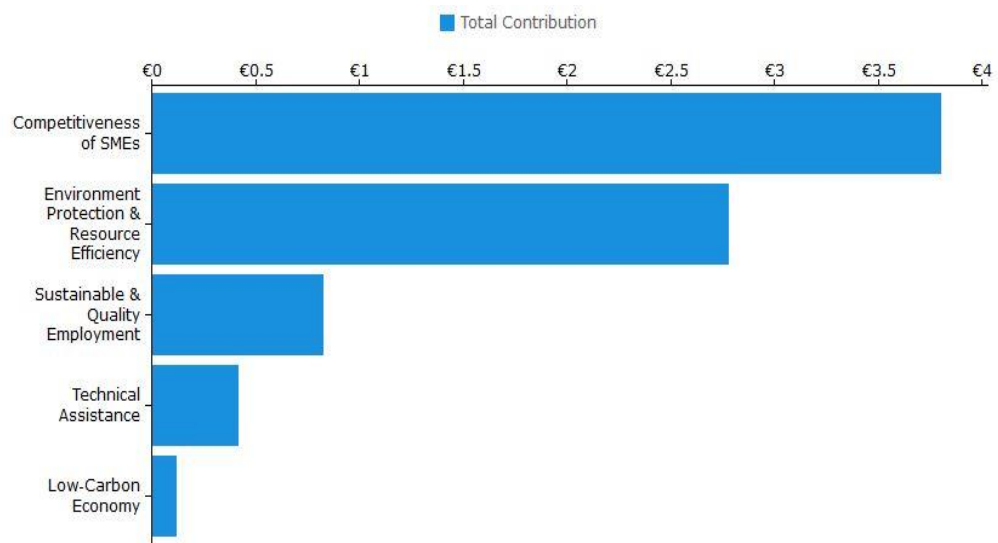
1.6 Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας (ΕΤΘΑ)

Το ΕΤΘΑ είναι το ταμείο για τις θαλάσσιες και αλιευτικές πολιτικές της ΕΕ για την περίοδο 2014-2020. Είναι ένα από τα πέντε ευρωπαϊκά ταμεία διαρθρωτικών και επενδυτικών ταμείων (ΕΔΕΤ) τα οποία αλληλοσυμπληρώνονται και επιδιώκουν να προωθήσουν την ανάκαμψη της ανάπτυξης και της απασχόλησης στην Ευρώπη.

Το ταμείο αυτό :

1. βοηθά τους αλιείς στη μετάβαση στη βιώσιμη αλιεία
2. υποστηρίζει τις παράκτιες κοινότητες στη διαφοροποίηση των οικονομιών τους
3. χρηματοδοτεί έργα που δημιουργούν νέες θέσεις εργασίας και βελτιώνουν την ποιότητα ζωής στις ευρωπαϊκές ακτές
4. υποστηρίζει την ανάπτυξη της βιώσιμης υδατοκαλλιέργειας
5. διευκολύνει την πρόσβαση των αιτούντων στη χρηματοδότηση.

Σχήμα 11: Συνολικός προϋπολογισμός ανά θέμα: Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας (σε δις. Ευρώ)

Πηγή: European Commission

Το συνολικό ποσό που έδωσε η ΕΕ στο ΕΤΘΑ είναι 7.934.632.962 € για την περίοδο 2014-2020 όπου από αυτά περίπου τα 3 δις πήγαν στην ανταγωνιστικότητα των ΜΜΕ και περίπου 115 εκατομμύρια για οικονομία χαμηλών εκπομπών άνθρακα, όπως βλέπουμε στο σχήμα 10..

Το Ταμείο χρησιμοποιείται για τη συγχρηματοδότηση σχεδίων, μαζί με την εθνική χρηματοδότηση. Κάθε χώρα λαμβάνει μέρος του συνολικού προϋπολογισμού του Ταμείου, βάσει του μεγέθους της αλιευτικής βιομηχανίας της. Στη συνέχεια, κάθε χώρα καταρτίζει ένα επιχειρησιακό πρόγραμμα, λέγοντας πώς σκοπεύει να δαπανήσει τα χρήματα. Μόλις η Επιτροπή εγκρίνει αυτό το πρόγραμμα, εναπόκειται στις εθνικές αρχές να αποφασίσουν ποια σχέδια θα χρηματοδοτηθούν. Οι εθνικές αρχές και η Επιτροπή είναι από κοινού υπεύθυνες για την εφαρμογή του προγράμματος.

2. Ευρωπαϊκά προγράμματα κατάρτισης

Σε αυτό το κεφάλαιο θα αναλυθούν τα Ευρωπαϊκά προγράμματα κατάρτισης. Σημαντικό είναι εκείνο της Δια βίου Μάθησης, όπου θα γίνει και μια μικρή ιστορική αναδρομή για το πως ξεκίνησε στην Ελλάδα. Θα αναφερθεί επίσης ο σκοπός και ο ρόλος της Δημόσιας Υπηρεσίας απασχόλησης (Ο.Α.Ε.Δ.) στην απασχόληση, την εκπαίδευση και την κατάρτιση. Τέλος θα αναλυθούν τα προγράμματα Erasmus, Comenius, Leonardo da Vinci και Grundtving.

2.1 Δια βίου Μάθηση

Η δια βίου μάθηση είναι μια αντίληψη στην οποία η εκπαίδευση θεωρείται ως μια διαδικασία που ξεκινάει από τη γέννηση του ατόμου και συνεχίζεται σε όλη τη διάρκεια της ζωής του. Η δια βίου μάθηση στην Ελλάδα συνδέεται με την απασχόληση, την οικονομική ευημερία καθώς και την κοινωνική συμμετοχή του ατόμου. Η αρχή στην εκπαίδευση των ενηλίκων στην Ελλάδα το 1929 με τις νυχτερινές σχολές και συνεχίστε το 1943 όπου ιδρύθηκαν υπηρεσίες με στόχο τη μείωση του αναλφαριθμισμού. Το 1970 ιδρύθηκε η Διεύθυνση Επιμόρφωσης Ενηλίκων που αργότερα έγινε Γενική Γραμματεία Λαϊκής Επιμόρφωσης (Γ.Γ.Λ.Ε). Το 1995, δημιουργήθηκαν τα Ινστιτούτα Διαρκούς Εκπαίδευσης Ενηλίκων (Ι.Δ.Ε.Κ.Ε) που είχαν ως αποτέλεσμα την ίδρυση των Κέντρων Εκπαίδευσης Ενηλίκων (Κ.Ε.Ε.) και των Κέντρων Επαγγελματικής Κατάρτισης (Κ.Ε.Κ.). Στη συνέχεια το 1997, δημιουργήθηκαν τα σχολεία δεύτερης ευκαιρίας (Σ.Δ.Ε.) που απευθύνοντας σε ενήλικες που δεν είχαν συμπληρώσει την υποχρεωτική εκπαίδευση..

Το 2001 η Γενική Γραμματεία Λαϊκής Επιμόρφωσης μετονομάστηκε σε Γενική Γραμματεία Εκπαίδευσης Ενηλίκων και το Ι.Δ.Ε.Κ.Ε. εντάχθηκε σε αυτή. Το 2003 δημιουργήθηκε το Εθνικό Σύστημα Σύνδεσης τις Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης με την Απασχόληση και έτσι δημιουργήθηκε ένα σύστημα Πιστοποίησης Επαγγελματικών Προσόντων. Τέλος, το 2005 η λειτουργία των παραπάνω φορέων συστηματοποιείται με την Εθνική Επιτροπή Δια Βίου Εκπαίδευσης.

Κύριοι στόχοι της Δια Βίου Μάθησης³ είναι:

- Η συστηματοποίηση και ο συντονισμός της διερεύνησης των εκπαιδευτικών και επιμορφωτικών αναγκών των ενηλίκων σε σχέση με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας και της κοινωνικής ανάπτυξης
- Ο προγραμματισμός και η αποκέντρωση των δράσεων Δια Βίου Μάθησης, η συστηματική υποστήριξη των φορέων του Εθνικού Δικτύου Δια Βίου Μάθησης και η προγραμματική συνεργασία των φορέων διοίκησης του Δικτύου με τους φορείς παροχής υπηρεσιών δια βίου μάθησης
- Η ανάδειξη της επαγγελματικής κατάρτισης και της γενικής εκπαίδευσης ενηλίκων ως δύο ισότιμων πυλώνων της δια βίου μάθησης
- Η θεσμοθέτηση προτύπων και μέσων για την ανάπτυξη και την ποιοτική αναβάθμιση της δια βίου μάθησης
- Η διασφάλιση της δυνατότητας πρόσβασης των ατόμων και ιδιαίτερα των μελών κοινωνικά ευπαθών και ευάλωτων ομάδων σε όλες τις δράσεις κατάρτισης και γενικής εκπαίδευσης ενηλίκων
- Η συνεχιζόμενη εκπαίδευση και αξιολόγηση των εκπαιδευτών ενηλίκων
- Η δημιουργία συνεκτικού εθνικού πλαισίου αξιολόγησης και πιστοποίησης για όλες τις μορφές κατάρτισης και γενικής εκπαίδευσης ενηλίκων, με την ίδρυση του Εθνικού Οργανισμού Πιστοποίησης Προσόντων (ΕΟΠΠ)
- Η συγκρότηση ενιαίου εθνικού πλαισίου αναγνώρισης προσόντων και πιστοποίησης γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων (Εθνικό Πλαίσιο Προσόντων).

Σημαντική είναι επίσης και η δημιουργία του Εθνικού Δικτύου Δια Βίου Μάθησης που αποτελείται από τους φορείς διοίκησης και τους φορείς παροχής της δια βίου μάθησης. Οι οποίοι είναι:

³https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/lifelong-learning-strategy-33_el

2.1.1 Φορείς διοίκησης της Δια Βίου Μάθησης

1. Η Γενική Γραμματεία Δια Βίου Μάθησης
2. Οι υπηρεσιακές μονάδες των Περιφερειών και των Δήμων που ασκούν αρμοδιότητες σε θέματα Δια Βίου Μάθησης
3. Ο Εθνικός Οργανισμός Πιστοποίησης Προσόντων και Επαγγελματικού Προσανατολισμού (ΕΟΠΠΕΠ)
4. Το Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης (ΕΚΔΔΑ).

2.1.2 Φορείς παροχής υπηρεσιών Δια Βίου Μάθησης

1. Τα Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΙΕΚ)
2. Οι Σχολές Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΣΕΚ)
3. Τα Κολλέγια
4. Τα Κέντρα Δια Βίου Μάθησης (ΚΔΒΜ) επιπέδου Ι και ΙΙ
5. Οι λοιπές δημόσιες και ιδιωτικές σχολές επαγγελματικής κατάρτισης
6. Το Ίδρυμα Νεολαίας και Δια Βίου Μάθησης (ΙΝΕΔΒΜ)
7. Τα Ιδρύματα Ανώτατης Εκπαίδευσης,
8. Οι φορείς παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών ή και υπηρεσιών επαγγελματικού προσανατολισμού
9. Τα Κέντρα Προώθησης στην Απασχόληση (ΚΠΑ) κατά το μέρος που παρέχουν υπηρεσίες διά βίου συμβουλευτικής και επαγγελματικού προσανατολισμού
10. Οι φορείς του δημόσιου και του ευρύτερου δημόσιου τομέα που παρέχουν μη τυπική εκπαίδευση στο ανθρώπινο δυναμικό του δημόσιου και του ευρύτερου δημόσιου τομέα, όπως είναι το ΕΚΔΔΑ, καθώς και οι φορείς που συνιστώνται από τις επαγγελματικές ενώσεις και τα επιμελητήρια και παρέχουν μη τυπική εκπαίδευση στα μέλη τους
11. Οι φορείς παροχής υπηρεσιών ΔΒΜ, τους οποίους συνιστούν οι τριτοβάθμιες συνδικαλιστικές οργανώσεις εργαζομένων και εργοδοτών που συνυπογράφουν την εθνική συλλογική σύμβαση εργασίας
12. Οι φορείς άτυπης μάθησης.

Για την καλύτερη ένταξη των νέων στην αγορά εργασίας το Υπουργείο Εργασίας Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας σε συνεργασία με τον Οργανισμό Απασχόλησης Ανθρώπινου Δυναμικού (Ο.Α.Ε.Δ.) ξεκίνησαν το 2012 το πρόγραμμα «Εγγύησης για τη Νεολαία», όπου αφορά τους νέους μεταξύ 15-24 ετών ως προς την απασχόληση, την επαγγελματική κατάρτιση, τη μαθητεία ή την πρακτική άσκηση μέσα σε χρονικό διάστημα τεσσάρων (4) μηνών αφού τελειώσουν το σχολείο ή μείνουν άνεργοι. Στόχος αυτού του προγράμματος είναι η συνεργασία με δημόσιες υπηρεσίες και φορείς καθώς και η δημιουργία εταιρικών σχέσεων μεταξύ των εκπροσώπων και της νεολαίας.

Λόγω της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου και τις ανεργίας δημιουργήθηκαν οι εξής θεσμικοί παράγοντες ώστε να βοηθήσουν στην καλύτερη ένταξη των νέων στην αγορά εργασίας:

1. Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας

Αποτελεί το βασικό φορέα στο σχέδιο «Εγγύηση για τη Νεολαία» και περιλαμβάνει τους εξής φορείς:

- τον Οργανισμό Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (Ο.Α.Ε.Δ.).
- τη Διεύθυνση για την Κοινωνική Ένταξη και την Κοινωνική Οικονομία.
- τη Μονάδα Ανάλυσης και Τεκμηρίωσης.
- την Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού».
- την Ειδική Υπηρεσία Συντονισμού και Παρακολούθησης Δράσεων του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου.
- το Εθνικό Ινστιτούτο Εργασίας και Ανθρώπινου Δυναμικού (Ε.Ι.Ε.Α.Δ.).

2. Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων

Φορέας για την εκπαίδευση και την κατάρτιση και περιλαμβάνει:

- ❖ το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής.
- ❖ τον Εθνικό Οργανισμό Πιστοποίησης Προσόντων και Επαγγελματικού Προσανατολισμού (Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π.)
- ❖ την Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση»
- ❖ τη Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς.
- ❖ τη Γενική Γραμματεία Δια Βίου Μάθησης (Γ.Γ.Δ.Β.Μ.).

- ❖ τα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας.
 - ❖ τη Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας (Γ.Γ.Ε.Τ.).
 - ❖ τη Δομή Απασχόλησης και Σταδιοδρομίας (Δ.Α.ΣΤΑ.) των Πανεπιστημίων και Τεχνολογικών Ιδρυμάτων.
 - ❖ τους Ιδιωτικούς φορείς επαγγελματικής κατάρτισης.
3. Το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων
 4. Υπουργείο Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας
 5. Υπουργείο Ναυτιλίας και Αιγαίου
 6. Υπουργείο Τουρισμού
 7. Υπουργείο Πολιτισμού
 8. Τοπική Αυτοδιοίκηση (Δήμοι/ Περιφέρειες),
 9. Κοινωνικοί Εταίροι
 - Γενική Συνομοσπονδία Εργατών Ελλάδος (Γ.Σ.Ε.Ε.).
 - Εθνική Συνομοσπονδία Ελληνικού Εμπορίου (Ε.Σ.Ε.Ε.).
 - Γενική Συνομοσπονδία Επαγγελματιών Βιοτεχνών Εμπόρων Ελλάδος (Γ.Σ.Ε.Β.Ε.Ε.).
 - Σύνδεσμος Επιχειρήσεων και Βιομηχανιών (Σ.Ε.Β.).
 - Σύνδεσμος Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων (Σ.Ε.Τ.Ε.).
 - Εθνική Συνομοσπονδία Ατόμων με Αναπηρία (Ε.Σ.Α.Μ.Ε.Α.).
 - Πανελλήνια Συνομοσπονδία Ενώσεων Αγροτικών Συνεταιρισμών (ΠΑΣΕΓΕΣ).
 - Επιμελητήρια.
 10. Εθνικό Συμβούλιο Νεολαίας

Βασικός φορέας στο πρόγραμμα «Εγγύηση για τη Νεολαία» είναι ο ΟΑΕΔ⁴ που συμβάλλει στην απασχόληση, στην ανεργία, στην κοινωνική προστασία καθώς και στην εκπαίδευση και κατάρτιση. Σκοπός του είναι η καταπολέμηση της ανεργίας καθώς και η διευκόλυνση ένταξης του ανθρώπινου δυναμικού στην αγορά εργασίας.

Σημαντικές δραστηριότητες του είναι ⁵:

⁴<http://www.oaed.gr/to-ergo-mas>

⁵<http://www.oaed.gr/synopse-ton-yperesion-pou-parechei-o-organismos>

- Εγγραφή στα μητρώα του Οργανισμού (Ανέργων, Φυσικών Προσώπων/Εργαζομένων, Εργοδοτών/Επιχειρήσεων, Παροχών, Μαθητών)
- Συμβουλευτικές Υπηρεσίες (Εξατομικευμένη Προσέγγιση, Επαγγελματικός Προσανατολισμός και Επαναπροσανατολισμός, Συμβουλευτική Τεχνικών Αναζήτησης Εργασίας και Συμβουλευτική Ανάλυσης Επιχειρηματικών Πρωτοβουλιών)
- EURES – Εργασία στην Ευρώπη
- Προγράμματα Απασχόλησης
- Επαγγελματική Κατάρτιση
- Επιδόματα και Παροχές (Παροχές Ανεργίας, Παροχές Μητρότητας, άλλα βοηθήματα, Επιδότηση Νεοεισερχομένων, Προαιρετική Ασφάλιση/Ιατροφαρμακευτική Περίθαλψη, Μαθητικές/Φοιτητικές Παροχές)
- Κοινωνικές Παροχές (Κοινωνικός Τουρισμός, Κατασκηνωτικό Πρόγραμμα, Βρεφονηπιακοί Σταθμοί, Στεγαστική Πολιτική)
- Επαγγελματική Εκπαίδευση (ΕΠΑΣ, ΙΕΚ)
- Πρωτοβουλίες/Συνεργασίες ΟΑΕΔ με διάφορους φορείς

2.2 Erasmus

Το Erasmus είναι πρόγραμμα κινητικότητας ανταλλαγής φοιτητών της ΕΕ και επίσημα ξεκίνησε το 1987. Το όνομα του το πήρε από τον Ολλανδό φιλόσοφο Έρασμο, ο οποίος άφησε την περιουσία του στο πανεπιστήμιο της Βασιλείας στην Ελβετία. Το πρόγραμμα ξεκίνησε ως πιλοτικό το 1981 και διήρκεσε για έξι χρόνια έως ότου ξεκινήσει επίσημα. Οι ανταλλαγές φοιτητών γίνονταν μεταξύ Αγγλίας, Γαλλίας και Γερμανίας.

Υπάρχουν διάφορα προγράμματα Erasmus με πιο γνωστό το Erasmus+ ⁶είναι το νέο πρόγραμμα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την εκπαίδευση, την κατάρτιση, τη νεολαία και τον αθλητισμό για την περίοδο 2014-2020. Στοχεύει στην ανάδειξη των δεξιοτήτων, της απασχόλησης καθώς και στον εκσυγχρονισμό των συστημάτων εκπαίδευσης, κατάρτισης και νεολαίας σε όλους τους τομείς της Δια Βίου Μάθησης..

⁶<http://erasmus.uop.gr/index.php/---erasmus>

Το πρόγραμμα αυτό δίνει τη δυνατότητα στους φοιτητές ΑΕΙ να μετακινηθούν για σπουδές σε αντίστοιχα συνεργαζόμενα ιδρύματα στις συνεργαζόμενες χώρες του εξωτερικού ή και ακόμη να κάνουν την πρακτική τους άσκηση με διάρκεια έως και 12 μήνες. Δυνατότητα μετακίνησης δίνεται και στο διδακτικό προσωπικό. Τα έξοδα των φοιτητών καλύπτονται από ένα μηνιαίο ποσό που λαμβάνουν κατά τη διάρκεια της φοίτησης ή της πρακτικής τους άσκησης. Τα έξοδα από την άλλη που καλύπτουν για το διδακτικό προσωπικό είναι οι δαπάνες του ταξιδιού καθώς και τα ατομικά τους έξοδα.

2.3 Comenius

Είναι ένα τομεακό πρόγραμμα που καλύπτει από την προσχολική έως και τη μετα-δευτεροβάθμια εκπαίδευση και έχει ως στόχο μέσα από την ανταλλαγή και τη συνεργασία μεταξύ σχολείων από διαφορετικές χώρες να ενισχύσει την εκπαίδευση καθώς και να προωθήσει την ποικιλομορφία των ευρωπαϊκών πολιτισμών. Δικαίωμα συμμετοχή έχουν:

- Μαθητές σχολείων έως και το επίπεδο της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.
- Σχολεία, όπως ορίζονται από τα Κράτη Μέλη, προσχολικής έως και το επίπεδο της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.
- Εκπαιδευτικοί και άλλες κατηγορίες προσωπικού σχολικής εκπαίδευσης.
- Ενώσεις, μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί, Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις καθώς και εκπρόσωποι οι οποίοι εμπλέκονται στη σχολική εκπαίδευση.
- Άτομα και φορείς αρμόδιοι για την οργάνωση και την παροχή της εκπαίδευσης σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο.
- Ερευνητικά κέντρα και φορείς.
- Ανώτατα εκπαιδευτικά Ιδρύματα.
- Φορείς που παρέχουν καθοδήγηση, συμβουλευτικές υπηρεσίες και πληροφορίες.

Επιμέρους δράσεις του Comenius είναι:

Comenius Σχολικές Συμπράξεις

Μια Σχολική Σύμπραξη Comenius αποτελείται από ελληνικά επιλέξιμα σχολεία και σχολεία ξένων χωρών, ενώ υλοποιεί ένα Κοινό Σχέδιο Μάθησης (project) διάρκειας 2 ετών.

Συμπράξεις Comenius Regio

Οι Συμπράξεις Comenius Regio αφορούν τη συνεργασία μεταξύ τοπικών και περιφερειακών αρχών με ρόλο στη σχολική εκπαίδευση και διαρκούν δύο χρόνια. Ασχολούνται με θέματα όπως η βία στα σχολεία, ο ρατσισμός και η ξеноφοβία, η επιμόρφωση εκπαιδευτικών κ.τ.λ.

Ατομική Κινητικότητα Μαθητών Comenius

Απευθύνεται σε μαθητές ηλικίας τουλάχιστον 14 ετών, που φοιτούν σε σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Οι μαθητές, οι οποίοι θα πρέπει να είναι εγγεγραμμένοι σε σχολείο το οποίο συμμετέχει ή συμμετείχε σε Σχολική Σύμπραξη Comenius, μπορούν να φοιτήσουν σε σχολείο-εταίρο του εξωτερικού για περίοδο από 3 έως 10 μήνες, ενώ διαμένουν σε οικογένειες οι οποίες έχουν επιλεγεί με ευθύνη των σχολείων υποδοχής. Στόχος της δράσης είναι να κατανοήσουν οι μαθητές την ποικιλομορφία των ευρωπαϊκών πολιτισμών και γλωσσών.

Προπαρασκευαστικές επισκέψεις Comenius

Αφορά σε επίσκεψη εκπροσώπου σε σχολικό ίδρυμα του εξωτερικού ή συμμετοχή σε σεμινάριο εξεύρεσης εταίρων, που διοργανώνουν οι Εθνικές Μονάδες του Προγράμματος Δια Βίου Μάθησης. Η διάρκεια της επίσκεψης μπορεί να είναι από 1 έως 5 ημέρες.

Ενδοϋπηρεσιακή Κατάρτιση Εκπαιδευτικών

Οι υποτροφίες ενδοϋπηρεσιακής κατάρτισης βοηθούν τους εκπαιδευτικούς να βελτιώσουν τις διδακτικές τους δεξιότητες και να έρθουν σε επαφή με τα εκπαιδευτικά συστήματα άλλων ευρωπαϊκών χωρών. Η διάρκεια των δραστηριοτήτων κυμαίνεται από μία ημέρα έως έξι εβδομάδες.

Τοποθέτηση ή υποδοχή μελλοντικών εκπαιδευτικών σε θέσεις βοηθού σε εκπαιδευτικά Ιδρύματα

Έχει ως στόχο την απόκτηση εμπειρίας διδασκαλίας, την ενίσχυση της Ευρωπαϊκής διάστασης στις παιδαγωγικές και διδακτικές μεθόδους των μελλοντικών εκπαιδευτικών, την καταπολέμηση της ξеноφοβίας και του ρατσισμού, την ενθάρρυνση των νέων για εκμάθηση ξένων γλωσσών και την προώθηση των λιγότερο ομιλούμενων και διδασκόμενων γλωσσών. Η διάρκεια της δράσης κυμαίνεται από 13 έως 45 εβδομάδες.

2.4 Leonardo da Vinci

Το πρόγραμμα αυτό έχει ως στόχο τον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης ενθαρρύνοντας τη βελτίωση των ικανοτήτων και δεξιοτήτων των ατόμων αλλά και σε συνεργασία με τα ιδρύματα κατάρτισης ώστε να αυξήσουν την αποτελεσματικότητα τους.

Οι κύριες δράσεις του προγράμματος είναι:

1. **Κινητικότητα (Mobility).** Στόχος είναι να αποκτήσουν τις απαραίτητες γνώσεις, δεξιότητες και τα κατάλληλα προσόντα που θα τους βοηθήσουν στην επαγγελματική τους πορεία.
 - Απευθύνεται σε άτομα που παρακολουθούν αρχική επαγγελματική κατάρτιση, σε μαθητές και εκπαιδευόμενους. Η κατάρτιση γίνεται σε οργανισμούς ή ιδρύματα κατάρτισης και διαρκεί έως και 39 εβδομάδες.
 - Άτομα στην αγορά εργασίας, σε εργαζομένους, αυτό-απασχολούμενους και άτομα που προετοιμάζονται για απασχόληση. Η κατάρτιση γίνεται σε οργανισμούς, εταιρίες κ.λπ. και διαρκεί έως και 26 εβδομάδες.
 - Επαγγελματίες εκπαιδευτές στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση. Συμμετέχουν καθηγητές, εκπαιδευτές, ειδικοί για θέματα επαγγελματικού προσανατολισμού και υπεύθυνοι διαχείρισης ανθρώπινου δυναμικού. Διαρκεί έως και 6 εβδομάδες.
2. **Μεταφορά καινοτομίας (Transfer of Innovation).** Στόχος είναι η μάθηση, η ανάπτυξη δεξιοτήτων και αφορά οργανισμούς και ιδρύματα

επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης. Διαρκεί έως και δυο χρόνια και αφορά στη συνεργασία τουλάχιστον 3 εταίρων με 3 διαφορετικές χώρες που ανήκουν στο πρόγραμμα ΔΒΜ.

3. Συμπράξεις (Partnerships). Στόχος της είναι η βελτίωση της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης χρησιμοποιώντας ή ακόμη και δημιουργώντας τα κατάλληλα εργαλεία εκπαίδευσης. Απευθύνεται σε άτομα στην αγορά εργασίας, σε άτομα που καταρτίζονται ή εκπαιδεύονται, στα ανάλογα ιδρύματα εκπαίδευσης και κατάρτισης κλπ. και έχει διάρκεια έως και 2 χρόνια.

2.5 Grundtving

Το πρόγραμμα αυτό αναφέρεται σε δράσεις που αφορούν την εκπαίδευση και την κατάρτιση ενηλίκων. Απευθύνεται σε⁷:

1. Διδασκόμενους που παρακολουθούν εκπαίδευση ενηλίκων
2. Ιδρύματα ή οργανισμούς που παρέχουν δυνατότητες μάθησης σε εκπαίδευση ενηλίκων
3. Δασκάλους και λοιπό προσωπικό στα εν λόγω ιδρύματα ή οργανισμούς
4. Φορείς αρχικής και προχωρημένης κατάρτισης του προσωπικού εκπαίδευσης ενηλίκων
5. Ενώσεις και εκπροσώπους των εμπλεκόμενων στην εκπαίδευση ενηλίκων, όπου περιλαμβάνονται οι ενώσεις διδασκομένων και διδασκόντων
6. Φορείς που παρέχουν προσανατολισμό, συμβουλές και πληροφόρηση σχετικά με οποιαδήποτε πτυχή της διά βίου μάθησης
7. Πρόσωπα και φορείς υπεύθυνους για συστήματα και πολιτικές που αφορούν οποιαδήποτε πτυχή της εκπαίδευσης των ενηλίκων σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο
8. Ερευνητικά κέντρα και φορείς που ασχολούνται με θέματα διά βίου μάθησης
9. Μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς, εθελοντικούς φορείς, ΜΚΟ
10. Ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης και οι δράσεις του εστιάζουν σε:

⁷<https://www.minedu.gov.gr/grundtvig>

- Κινητικότητα ατόμων
- Εκπαιδευτικές Συμπράξεις
- Πολυμερή σχέδια
- Θεματικά δίκτυα
- Προπαρασκευαστικές επισκέψεις

Το πρόγραμμα διαρκεί δύο χρόνια και χρηματοδοτείται από τη Γενική Διεύθυνση Εκπαίδευσης και Πολιτισμού της ΕΕ.

3. Οικονομική μεγέθυνση και εκπαίδευση

Ο Romer (1989), εισήγαγε ένα μοντέλο ενδογενούς μεγέθυνσης αναλύοντας τις επιδράσεις του ανθρωπίνου κεφαλαίου στην μεγέθυνση της οικονομίας συμπληρώνοντας έτσι τα κενά στην βιβλιογραφία σχετικά με την επίδραση του κεφαλαίου στην οικονομική ανάπτυξη. Πρόκειται δηλαδή για μια πρώτη προσέγγιση για την ξεχωριστή επίδραση του φυσικού και του ανθρωπίνου κεφαλαίου.

Οι Krueger και Lindahl (2000), μελέτησαν την επίδραση της εκπαίδευσης στο ΑΕΠ και την μεγέθυνση εξετάζοντάς το με μικροοικονομική και μακροοικονομική προσέγγιση. Τα βασικά συμπεράσματα της έρευνας έδειξαν ότι τα αποθέματα εκπαίδευσης σε μία χώρα δεν έχουν κάποια σημαντική σχέση με την μεγέθυνση της οικονομίας και από τα μικροοικονομικά στοιχεία δεν μπορεί να εξαχθεί κανένα ξεκάθαρο συμπέρασμα και αυτό εξαρτάται από την επιλογή των δεδομένων. Επίσης από την μακροοικονομική θεμελίωση η θετική σχέση ανάμεσα σε εκπαίδευση και μεγέθυνση είναι ιδιαίτερα ευαίσθητη.

Οι Saint-Paul και Verdier (1993), έδειξαν ότι η δημόσια εκπαίδευση αποτελεί τον συνδετικό κρίκο ανάμεσα στην αναδιανομή του εισοδήματος και την οικονομική μεγέθυνση. Συγκεκριμένα έδειξαν ότι η δημόσια εκπαίδευση αυξάνει το επίπεδο του ανθρωπίνου κεφαλαίου και αυτό με την σειρά του οδηγεί σε μία ομοιόμορφη κατανομή του εισοδήματος. Ο Sylwester (2000), μελέτησε έναν μηχανισμό για την ανισότητα και το ΑΕΠ. Με όμοιο τρόπο η έρευνά του δίνει βασικές εξηγήσεις, γιατί όταν εξετάζουμε την οικονομική ανάπτυξη πρέπει να λαμβάνουμε υπόψη το ανθρώπινο κεφάλαιο.

Οι Gyimah, Paddison και Mitiku (2006), έκαναν μία Panel ανάλυση για την περίοδο 1960-2000 για τις χώρες της Αφρικής, δείχνοντας ότι το υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης επηρεάζει θετικά και στατιστικά σημαντικά την ανάπτυξη των οικονομιών.

Ο McMahon (1998), χρησιμοποιώντας ένα ενδογενές υπόδειγμα οικονομική μεγέθυνσης έδειξε ότι η επένδυση σε ανθρώπινο κεφάλαιο αυξάνει το φυσικό κεφάλαιο, την τεχνολογική πρόοδο άρα και την μεγέθυνση. Επίσης τόνισε τα οφέλη της βασικής εκπαίδευσης.

Οι Cohen και Soto (2007), έδειξαν επίσης την επίδραση του ανθρωπίνου κεφαλαίου στην εκπαίδευση με ένα καλύτερο σετ δεδομένων από τη μέχρι τότε βιβλιογραφία και προτείνοντας ένα καλά οικονομετρικά εξειδικευμένο υπόδειγμα για την επίλυση της ενδογένειας.

4. Θεωρητικές και εμπειρικές για την επίδραση των ευρωπαϊκών διαρθρωτικών ταμείων στην μεγέθυνση

Σύμφωνα με τους Pose & Fratesi (2004), η ευρωπαϊκή περιφερειακή στήριξη έχει αυξηθεί παράλληλα με την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση. Τα κονδύλια που στοχεύουν στην επίτευξη μεγαλύτερης οικονομικής και κοινωνικής συνοχής και στη μείωση των ανισοτήτων εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) έχουν υπερδιπλασιαστεί σε σχετικούς όρους από τα τέλη της δεκαετίας του 1980, καθιστώντας τις αναπτυξιακές πολιτικές τον δεύτερο σημαντικότερο τομέα πολιτικής στην ΕΕ. Τα περισσότερα ταμεία ανάπτυξης προορίζονται για περιφέρειες όπου το κατά κεφαλήν ΑΕΠ είναι κάτω από το όριο του 75% του μέσου όρου της ΕΕ. Ωστόσο, οι ευρωπαϊκές αναπτυξιακές πολιτικές έχουν εξεταστεί ολόένα και περισσότερο με βάση δύο γεγονότα: την έλλειψη ανοδικής κινητικότητας των ενισχυόμενων περιοχών, και την απουσία περιφερειακής σύγκλισης. Χρησιμοποιώντας πάνελ αναλύσεις δεδομένων, παρατηρείται η μέχρι στιγμής αποτυχία των ευρωπαϊκών αναπτυξιακών πολιτικών να εκπληρώσουν το στόχο τους για την επίτευξη μεγαλύτερης οικονομικής και κοινωνικής συνοχής εξετάζοντας τον τρόπο κατανομής της ευρωπαϊκής στήριξης των διαρθρωτικών ταμείων μεταξύ των διαφόρων αναπτυξιακών αξόνων στις περιφέρειες. Διαπίστωσαν ότι, παρά τη συγκέντρωση αναπτυξιακών κονδυλίων για την υποδομή και, σε μικρότερο βαθμό, για την υποστήριξη των επιχειρήσεων, οι αποδόσεις σε δεσμεύσεις για αυτούς τους άξονες δεν είναι σημαντικές. Η στήριξη της γεωργίας έχει βραχυπρόθεσμες θετικές επιπτώσεις στην ανάπτυξη, αλλά αυτές μειώνονται γρήγορα και μόνο οι επενδύσεις στην εκπαίδευση και το ανθρώπινο κεφάλαιο - που αντιπροσωπεύει μόνο το ένα όγδοο των συνολικών αναλήψεων υποχρεώσεων - έχουν μεσοπρόθεσμες θετικές και σημαντικές αποδόσεις.

Παρόμοια είναι η ανάλυση των Lima & Cardenete (2008), οι οποίοι εξέτασαν την ανάπτυξη μια φτωχής περιφέρειας και συγκριμένα είναι η περίπτωση της Ανδαλουσίας. Εξέτασαν τον αντίκτυπο του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), ενός από τα σημαντικότερα Διαρθρωτικά Ταμεία, με σκοπό την αξιολόγηση των επιπτώσεων του στην αθροιστική και τομεακή παραγωγή, στους δείκτες τιμών και στην ευημερία των καταναλωτών. Σε αυτό το πλαίσιο υπολογίζουν ένα Εφαρμοσμένο Γενικό Μοντέλο Ισορροπίας (AGEM) και με τη χρήση προσομοίωσης για τρία αντιπροσωπευτικά έτη: 1990, 1995 και 1999, έδειξαν ότι η περιφερειακή

χρηματοδότηση συνέβαλε βαθιά στην περιφερειακή ανάπτυξη της Ανδaluσίας και στην αποτελεσματικότητα των κονδυλίων φαίνεται να είναι μεγαλύτερη για τα τελευταία χρόνια της μελέτης.

Χρησιμοποιώντας ένα διαφορετικό εμπειρικό υπόδειγμα οι Ekins & Medhurst (2006) εξετάζουν πώς μπορεί να αξιολογηθεί η συνεισφορά των Διαρθρωτικών Ταμείων της ΕΕ στην αειφόρο ανάπτυξη. Το άρθρο εξετάζει έπειτα διάφορες προσεγγίσεις των δεικτών αειφόρου ανάπτυξης, καταλήγοντας στο συμπέρασμα ότι ένα πλαίσιο δεικτών είναι προτιμότερο από τις διάφορες μεθόδους συσσώρευσης των δεικτών που έχουν προταθεί. Στη συνέχεια, συνδέει το ζήτημα του δείκτη με το πλαίσιο αξιολόγησης των διαρθρωτικών ταμείων που εκπόνησε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Από αυτή τη συζήτηση εξάγεται ένας ενδεικτικός δείκτης που έχει οριστεί για μια τέτοια αξιολόγηση, που σχετίζεται με το μοντέλο της βιώσιμης ανάπτυξης.

Οι Mohl & Hagen (2010), ανάλυσαν τα αποτελέσματα των διαρθρωτικών ταμείων της ΕΕ για την οικονομική ανάπτυξη επεκτείνοντας την τρέχουσα βιβλιογραφία με τουλάχιστον τρεις πτυχές: Πρώτον, με ένα νέο σύνολο δεδομένων των διαρθρωτικών ταμείων 126 περιφερειών NUTS-1 / NUTS-2⁸ καθώς και ακριβέστερα μέτρα διαρθρωτικών κεφαλαίων διαχωρίζοντας τις πληρωμές μεταξύ στόχων 1, 2 και 3⁹ της ευρωπαϊκής ένωσης. Με αυτόν τον τρόπο εισήγαγαν στο δείγμα τις δημοσιονομικές προοπτικές 2000-2006, οι οποίες δεν έχουν αναλυθεί προηγουμένως. Δεύτερον, αντιμετωπίζουν το πρόβλημα της ενδογένειας σε ένα πλαίσιο πάνελ, βασίζοντας την ταυτοποίηση σε εσωτερικά όργανα μέσω ενός συστήματος εκτιμητή GMM. Τέλος, ελέγχεται για επιπτώσεις χωρικής εξάπλωσης με την εφαρμογή ενός οικονομετρικού εκτιμητή χωρικών πλαισίων .

Τα αποτελέσματα μας καταδεικνύουν ότι οι πληρωμές προωθούν την περιφερειακή

⁸Nomenclature of Territorial Units for Statistics, είναι το πρότυπο γεωκωδικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την κωδικοποίηση της διοικητικής διαίρεσης για στατιστικούς λόγους.

⁹Ο στόχος 1 στοχεύει στην προώθηση της ανάπτυξης και της προσαρμογής των περιφερειών που παρουσιάζουν καθυστέρηση στην ανάπτυξή τους (που ορίζονται ως περιοχές με ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (ΑΕΠ) κάτω του 75% του μέσου όρου της ΕΕ)

Ο στόχος 2 υποστηρίζει την οικονομική και κοινωνική μετατροπή σε περιοχές που αντιμετωπίζουν διαρθρωτικές δυσκολίες. Ένα μέγιστο 18% του πληθυσμού της ΕΕ καλύπτεται από αυτόν τον στόχο, εκ των οποίων το 5% στις αγροτικές περιοχές.

Ο στόχος 3 αποσκοπεί στη στήριξη της προσαρμογής και του εκσυγχρονισμού των πολιτικών για την εκπαίδευση, την κατάρτιση και την απασχόληση. Εφαρμόζεται εκτός των περιφερειών του Στόχου 1.

οικονομική ανάπτυξη, ενώ το σύνολο των στόχων 1, 2 και 3 δεν έχει θετικό και σημαντικό αντίκτυπο στους ρυθμούς ανάπτυξης των περιφερειών της ΕΕ.

Παρά την διαφορετική μέθοδο εκτίμησης αλλά και τα διαφορετικά έτη όμοια αποτελέσματα έδειξαν ο ο Puigcerver-Peñalver (2007) ο οποίος εξέτασε τον αντίκτυπο των διαρθρωτικών ταμείων στους ρυθμούς ανάπτυξης των ευρωπαϊκών περιφερειών του Στόχου 1 κατά τις δύο πρώτες περιόδους προγραμματισμού (1989-2000). Ανέπτυξε ένα «υβριδικό» μοντέλο οικονομικής ανάπτυξης. Τα αποτελέσματά μας υποδηλώνουν ότι τα διαρθρωτικά ταμεία επηρέασαν θετικά τη διαδικασία ανάπτυξης των περιφερειών του Στόχου 1, παρόλο που ο αντίκτυπός τους ήταν πολύ ισχυρότερος κατά την πρώτη περίοδο προγραμματισμού παρά κατά τη διάρκεια της δεύτερης.

Οι Lolos & Zonzilos (1994). Εξέτασαν εμπειρικά τον αντίκτυπο των Κοινοτικών Διαρθρωτικών Ταμείων στην εξέλιξη της ελληνικής οικονομίας κατά την περίοδο 1989-93. Χρησιμοποίησαν δύο υποδείγματα. Ένα συνολικό δυναμικό οικονομετρικό μοντέλο και επίσης ένα εφαρμοσμένο γενικό μοντέλο ισορροπίας, το οποίο έχει σχεδιαστεί ειδικά για να καταγράψει τα αποτελέσματα του Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης στην οικονομία. Τα αποτελέσματα που προέκυψαν από τα δύο μοντέλα υποδηλώνουν ότι η αποτελεσματική εφαρμογή του Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης θα μπορούσε να έχει σημαντικές επιπτώσεις στην ελληνική οικονομία.

Επίσης με λίγο διαφορετικό υπόδειγμα ο Lolos (2009) έδειξε έναν θετικό αντίκτυπο της στήριξης των διαρθρωτικών ταμείων στην περιφερειακή ανάπτυξη και βελτίωση στη σύγκλιση των εισοδημάτων. Επίσης εισήγαγε στην ανάλυση την περιφερειακή επίδραση (spatial effect). Όμοια είναι τα αποτελέσματα τα οποία εξαγάγαμε στην παρούσα διπλωματική με ένα διαφορετικό υπόδειγμα και για διαφορετικές χρονολογίες δίνοντας έτσι την εικόνα ότι τα ταμεία από το 1989 μέχρι και το 2016 που τελειώνει η δική μας ανάλυση τα ταμεία ασκούν θετική επίδραση στην ελληνική οικονομία.

Οι Cappelen, Castellacci, Fagerberg & Verspagen (2003) έδειξαν ότι η περιφερειακή στήριξη της ΕΕ έχει σημαντικό και θετικό αντίκτυπο στις αναπτυξιακές επιδόσεις των ευρωπαϊκών περιφερειών. Επιπλέον, υπάρχουν ενδείξεις αλλαγής στον αντίκτυπο αυτής της στήριξης στη δεκαετία του 1990, υποδεικνύοντας ότι η μεγάλη μεταρρύθμιση των διαρθρωτικών ταμείων που αναλήφθηκε το 1988 μπορεί να έχει καταφέρει να καταστήσει αποτελεσματικότερη την περιφερειακή πολιτική της ΕΕ.

Ωστόσο, τα αποτελέσματα δείχνουν επίσης ότι οι οικονομικές επιπτώσεις μιας τέτοιας υποστήριξης είναι πολύ ισχυρότερες σε πιο αναπτυγμένες οικονομίες.

Οι Verschraegen, Vanhercke, & Verpoorten (2011), εξέτασαν τις επιπτώσεις του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου (ΕΚΤ) στις εγχώριες πολιτικές ενεργοποίησης στις τρεις βελγικές περιφέρειες: Φλάνδρα, Βαλονία και Βρυξέλλες. Υποστηρίζουν ότι κατά την τελευταία δεκαετία το ΕΚΤ είχε καταλυτικό αντίκτυπο, πρώτον στην καινοτομία των μέσων ενεργοποίησης, δεύτερον στη διακυβέρνηση των πολιτικών για την απασχόληση και το τρίτο στην χάραξη πολιτικών. Εξηγούν πώς τρεις διαφορετικοί μηχανισμοί (μόχλευση, προϋποθέσεις και μάθηση) παράγουν αυτά τα αποτελέσματα και πώς μπορούν να αντιληφθούν μια διαφορετική επιρροή σε διάφορες περιοχές.

4.1 Θεωρητικό υπόδειγμα νεοκλασικής συνάρτησης παραγωγής και η επέκταση με την επίδραση του ευρωπαϊκού κοινωνικού ταμείου και της ανεργίας

Οι μεταβλητές που επιλέξαμε για την εξειδίκευση του θεωρητικού υποδείγματος αλλά και την εκτίμηση του εμπειρικού υποδείγματος είναι οι παρακάτω:

Το **Output per capita** είναι το κατά κεφαλήν ΑΕΠ κάθε περιφέρειας σε τρέχουσες τιμές . Είναι ο πιο αντιπροσωπευτικός δείκτης για να προσδιορίσουμε την ανά εργαζόμενο εκροή. **Physical Capital** είναι το φυσικό κεφάλαιο κάθε περιφέρειας .Το κεφάλαιο αποτελεί μια από της βασικότερες εισροές στην νεοκλασική θεωρία παραγωγής. Κεφάλαιο είναι ένας παραγόμενος συντελεστής παραγωγής. Είναι μια εισροή που προηγουμένως υπήρξε εκροή μιας άλλης παραγωγικής διαδικασίας . Φυσικό Κεφάλαιο είναι το απόθεμα κεφαλαιουχικού εξοπλισμού και οι εγκαταστάσεις (κτίρια ,φυσικοί πόροι μηχανήματα) που χρησιμοποιούνται για την παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών. Για την εργασία ,χρησιμοποιήσαμε την μεταβλητή **Labour** η οποία δείχνει τον οικονομικά ενεργό πληθυσμό σε ηλικία 15-74 εκφρασμένο σε χιλιάδες .Το **ESF per capita** δείχνει το κατά κεφαλήν ποσό του ευρωπαϊκού κοινωνικού ταμείου. Είναι μια επιπλέον μεταβλητή η οποία προστέθηκε στο μοντέλο για να εξετάσει την επίδραση της απασχόλησης, της κατάρτισης και της εκπαίδευσης στη μεγέθυνση . Ο λόγος που χρησιμοποιείτε αυτό το ταμείο για ζητήματα σχετικά με την εκπαίδευση και την κατάρτιση είναι γιατί το μεγαλύτερο ποσοστό του ταμείου(79,4%) δαπανάται για

λόγους εκπαίδευσης και κατάρτισης. Επιπρόσθετα το ευρωπαϊκό κοινωνικό ταμείο είναι μια πολύ καλή προσέγγιση για την ανάπτυξη του ανθρωπίνου δυναμικού της κάθε περιφέρειας. Τέλος η μεταβλητή **Unemployment** μετρά το ποσοστό ανεργίας και είναι μια χρήσιμη μεταβλητή η οποία μας βοηθά να εστιάσουμε στην κρίση προσδιορίζοντας την αρνητική σχέση ανεργίας και εκροής .Ο νόμος του Okun αναφέρει ότι η διαφορά μεταξύ του προϊόντος πλήρους απασχόλησης μιας οικονομίας και του πραγματικού επιπέδου προϊόντος, αυξάνει κατά 2,5 ποσοστιαίες μονάδες για κάθε μοναδιαία αύξηση της ανεργίας.

Το αρχικό υπόδειγμα βασίζεται σε απλό υπόδειγμα νεοκλασικής συνάρτησης παραγωγής από τους Solow & Swan (1956) :

$$Y=(K)^aA(L)^b \quad (1)$$

Στην συνέχεια σύμφωνα με τις αναλύσεις των Puigcerver-Peñalver (2007), Verschraegen, Vanhercke, & Verpoorten (2011), Mohl & Hagen (2010), Lolos (2009) και Lolos & Zonzilos (1994), εισάγουμε στην εξίσωση 1 τις δαπάνες του ευρωπαϊκού κοινωνικού ταμείου ανά εργαζόμενο(ESF)

$$Y=(K)^a(L)^b(ESF)^g \quad (2)$$

Τέλος εισάγοντας το ποσοστό ανεργίας εξίσωση γίνεται

$$Y=(K)^a(L)^b(ESF)^g(unemp)^d \quad (3)$$

Το επόμενο βήμα είναι να πάρουμε τον λογάριθμο και να δημιουργήσουμε μια (translog Cobb-Douglas) η οποία είναι γραμμική και έχει ευκολίες στη θεωρητική κατανόηση και εμπειρική εκτίμηση .

Έτσι η (3) γράφεται

$$\ln Y= a\ln K+ b\ln L+ g\ln ESF+d\ln(unemp)^{10} \quad (4)$$

¹⁰ Το ποσοστό ανεργίας είναι η μεταβολή του λογάριθμου άρα δεν χάνεται η ιδιότητα της λογαριθμικής εξειδίκευσης .

5. Δράσεις των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων κ' του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου στην Ελλάδα την περίοδο 2000 – 2016 και Στατιστική Συμπερασματολογία.

Τα δεδομένα που χρησιμοποιήσαμε για την διαγραμματική παρουσίαση και την στατιστική συμπερασματολογία προέρχονται από τις βάσεις δεδομένων της Eurostat και της Cohesion Funds και αφορούν την ελληνική οικονομία για τις 13 περιφέρειες και για τα έτη 2000-2016.

Τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία (ΕΔΕΤ) αποτελούν το βασικό επενδυτικό εργαλείο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Τα πέντε κύρια Ταμεία που συνεργάζονται για τη στήριξη της οικονομικής ανάπτυξης των χωρών της ΕΕ, σε ευθυγράμμιση με τους στόχους των στρατηγικών της είναι τα παρακάτω :

- α) Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) – περιφερειακή και αστική ανάπτυξη,
- β) το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ) – κοινωνική ένταξη και χρηστή διακυβέρνηση,
- γ) το Ταμείο Συνοχής (ΤΣ) – οικονομική σύγκλιση των λιγότερο αναπτυγμένων περιφερειών,
- δ) το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) και
- ε) το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας (ΕΤΘΑ).

Το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ) είναι το βασικό χρηματοδοτικό μέσο της της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την υποστήριξη της απασχόλησης στα κράτη μέλη, καθώς και για την προώθηση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής. Οι δαπάνες του ΕΚΤ αντιστοιχούν σε περίπου 10% του συνολικού προϋπολογισμού της Ε.Ε. Ο

ειδικότερος στόχος των δαπανών του ΕΚΤ είναι να υποστηρίζει τη δημιουργία περισσότερων και καλύτερων θέσεων εργασίας στην Ε.Ε., πράγμα που επιτυγχάνει συγχρηματοδοτώντας εθνικά, περιφερειακά και τοπικά σχέδια που βελτιώνουν το ποσοστό απασχόλησης, την ποιότητα των θέσεων εργασίας, και την αλληλεγγύη της αγοράς εργασίας στα κράτη μέλη και τις περιφέρειές τους.

Ο κύριος δε ρόλος του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου εστιάζει στην ενίσχυση της απασχόλησης, την προώθηση της εκπαίδευσης και δια βίου μάθησης, την κοινωνική ένταξη, την καταπολέμηση της φτώχειας και την αναβάθμιση της δημόσιας διοίκησης.

Το ΕΚΤ είναι ένα από τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία της Ε.Ε., τα οποία είναι αφιερωμένα στη βελτίωση της κοινωνικής συνοχής και της οικονομικής ευημερίας σε όλες τις περιφέρειες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία είναι αναδιανεμητικά χρηματοοικονομικά μέσα που υποστηρίζουν τη συνοχή στην Ευρώπη, επικεντρώνοντας τις δαπάνες στις λιγότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες.

5.1 Τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία στην Ελλάδα την περίοδο 2000 – 2016.

Οι δράσεις των Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία (ΕΔΕΤ) για την περίοδο 2000 – 2016 είναι οι παρακάτω :

Την περίοδο 2000-2006, η Ελλάδα ενισχύεται με σημαντικούς πόρους από τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Περιφερειακής Πολιτικής. Οι πόροι αυτοί δημιουργούν και ενισχύουν πολλές από τις προϋποθέσεις για μακροπρόθεσμη ανάπτυξη, οδηγούν σε πραγματική σύγκλιση με τις υπόλοιπες οικονομίες των κρατών μελών και συμβάλουν στην αντιμετώπιση των βασικών ελλείψεων της οικονομικής και κοινωνικής ζωής, κυρίως στους τομείς των υποδομών, της ανάπτυξης των ανθρώπινων πόρων και της παραγωγικότητας.

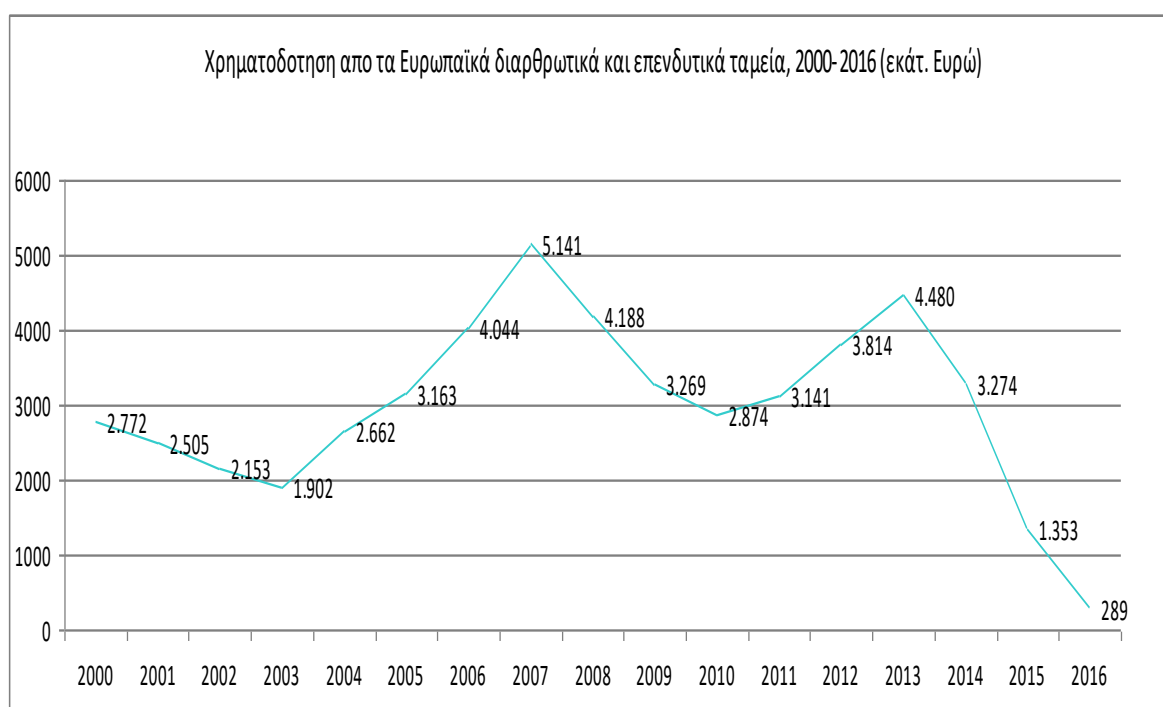
Την περίοδο 2007-2013 το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς (ΕΣΠΑ) 2007 - 2013 αποτελεί το πλαίσιο για τον προγραμματισμό των Ταμείων της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε εθνικό επίπεδο αυτής της περιόδου. Εκπονήθηκε στο πλαίσιο της νέας στρατηγικής προσέγγισης της Πολιτική Συνοχής της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σύμφωνα με την οποία το ΕΣΠΑ εξασφαλίζει ότι η συνδρομή από τα Ταμεία συμβαδίζει με τις κοινοτικές στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές για τη συνοχή και προσδιορίζει το σύνδεσμο μεταξύ των κοινοτικών προτεραιοτήτων αφενός και του εθνικού προγράμματος μεταρρυθμίσεων αφετέρου.

Κατά την περίοδο 2014-2016 η χρηματοδότηση κατανέμεται μεταξύ των περιφερειών που θεωρούνται «πιο αναπτυγμένες» (με κατά κεφαλήν ΑΕΠ πάνω από το 90% του μέσου όρου της ΕΕ), «μετάβασης» (μεταξύ 75% και 90%), και «λιγότερο αναπτυγμένες» (λιγότερο από 75%), και τα πρόσθετα κονδύλια προορίζονται για τα

κράτη μέλη με κατά κεφαλήν ΑΕΠ κάτω από το 90% του μέσου όρου της ΕΕ στο Ταμείο Συνοχής¹¹

5.1.1 Διάγραμμα συνολικής χρηματοδότησης της Ελλάδας από τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία κατά την περίοδο 2000 – 2016.

Διάγραμμα 1I

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Eurostat και Cohesion Funds

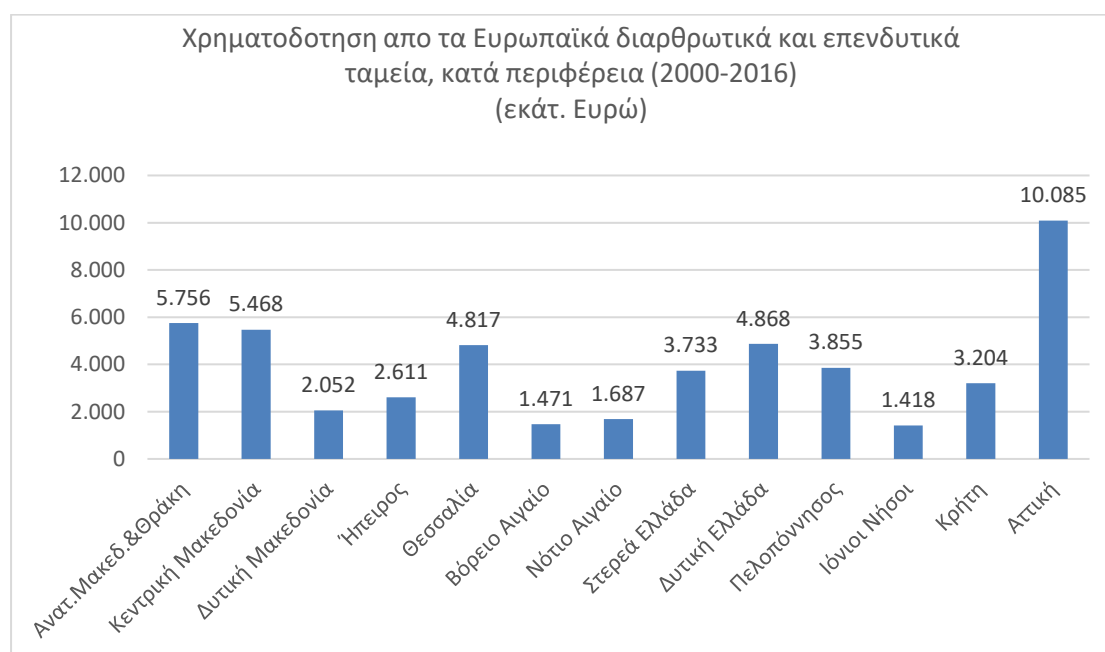
Στο Διάγραμμα 1.I παρουσιάζεται η χρηματοδότηση της χώρας μας συνολικά από τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία, για την περίοδο 2000 – 2016. Όπως παρατηρούμε η συνολική χρηματοδότηση αρχίζει το 2000 από τα 2772 εκατ. Ευρώ και ακολουθεί μία φθίνουσα πορεία έως το 2003 στα 1902 εκατ. Ευρώ, ενώ από το 2004 υπάρχει μια σταθερά ανοδική πορεία έως το 2007 στα 5141 εκατ. Ευρώ. Το 2008 παρατηρείται μια αναστροφή της τάσης και μια σταθερά φθίνουσα πορεία έως το 2010 με κατώτερο σημείο τα 2874 εκατ. Ευρώ, όπου υπάρχει αντιστροφή της τάσης με ανοδική πορεία έως το 2013 στα 4480 εκατ. Ευρώ, όπου πάλι αρχίζει μια καθοδική

¹¹ https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/funding-opportunities/funding-programmes/overview-funding-programmes/european-structural-and-investment-funds_el

πορεία έως το 2016 στα 289 εκατ. Ευρώ. Διαφαίνεται λοιπόν ξεκάθαρα η επίδραση της Παγκόσμιας Χρηματοπιστωτικής Κρίσης του 2008 (Δεκέμβριος 2007 έως Ιούνιος του 2009) και της Ευρωπαϊκής κρίσης χρέους (Νοέμβριος 2009 έως Μάιος 2013) η οποία επηρέασε και τα προγράμματα χρηματοδότησης των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων στην χώρα μας.

5.1.2 Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία, χρηματοδότηση της Ελλάδας κατά περιφέρεια την περίοδο 2000 – 2016.

Διάγραμμα 1 II

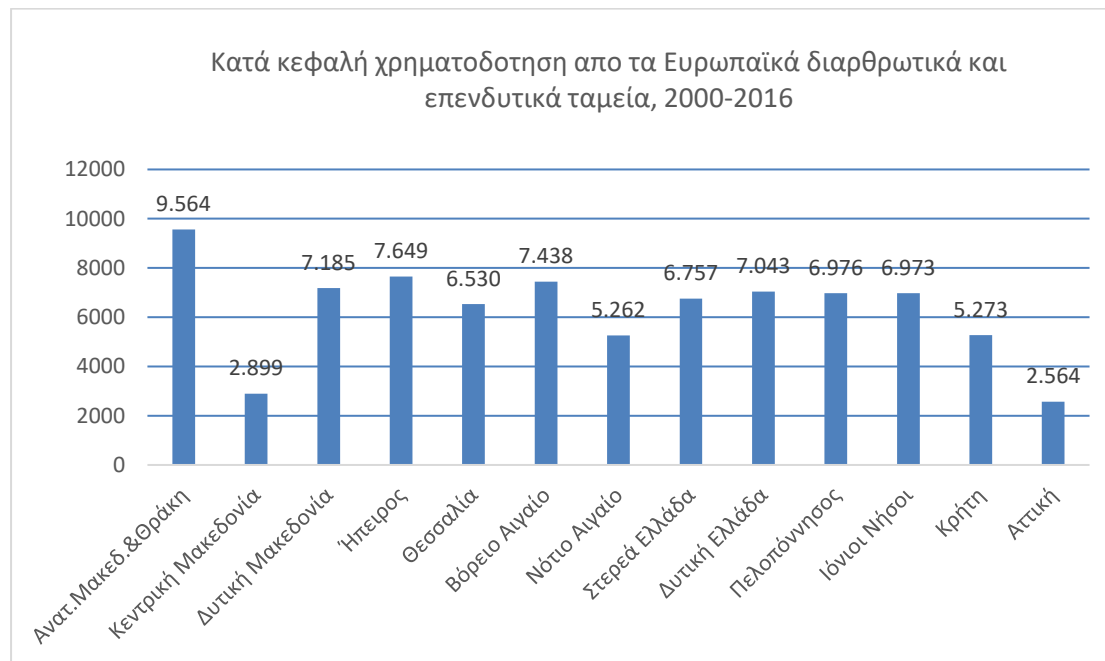

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Eurostat και Cohesion Funds

Στο Διάγραμμα 1.ΙΙ παρουσιάζεται η χρηματοδότηση της Ελλάδας από τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία, κατά περιφέρεια για την περίοδο 2000 – 2016. Παρατηρούμε ξεκάθαρα ότι σε συνολικά ποσά χρηματοδότησης η Αττική κατέχει την πρώτη θέση με τις περιφέρειες της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης και της Κεντρικής Μακεδονίας να ακολουθούν σε μια δεύτερη ομάδα, ενώ η Δυτική Ελλάδα και η Θεσσαλία σε μια τρίτη ομάδα, η Πελοπόννησος η Στερεά Ελλάδα και η Κρήτη σε μια τέταρτη ομάδα, κατόπιν η Ήπειρος και η Δυτική Μακεδονία στην πέμπτη ομάδα και τέλος οι περιφέρειες Νότιο Αιγαίο, Βόρειο Αιγαίο και Ιόνιοι Νήσοι στην έκτη ομάδα περιφερειών.

5.1.3 Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία, κατά κεφαλή χρηματοδότηση της Ελλάδας κατά περιφέρεια την περίοδο 2000 – 2016.

Διάγραμμα 1 ΙΙΙ

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Eurostat και Cohesion Funds

Στο Διάγραμμα 1.ΙΙΙ παρουσιάζεται η κατά κεφαλή χρηματοδότηση της Ελλάδας από τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία, κατά περιφέρεια για την περίοδο 2000 – 2016. Αξιοσημείωτο είναι ότι στην κατά κεφαλή χρηματοδότηση η κατάταξη των περιφερειών είναι εντελώς διαφορετική.

Στην πρώτη θέση έρχεται η περιφέρεια της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, σε μια δεύτερη ομάδα παρατηρούμε τις περιφέρειες της Ηπείρου, του Βορείου Αιγαίου της Δυτικής Μακεδονίας και της Δυτικής Ελλάδας, οι περιφέρειες Πελοπόννησος, Ιονίων νήσων, Στερεάς Ελλάδας και Θεσσαλίας στην τρίτη ομάδα, οι περιφέρειες της Κρήτης και του Νοτίου Αιγαίου στην τέταρτη ομάδα και τέλος οι περιφέρειες της Κεντρικής Μακεδονίας και της Αττικής στην πέμπτη ομάδα.

Σαν ξεκάθαρο συμπέρασμα παρουσιάζεται η στήριξη και η χρηματοδότηση των περιφερειών με χαμηλότερο εισόδημα, έτσι ενώ αρχικά στο διάγραμμα 1.ΙΙ φαίνεται να υπάρχει μεγαλύτερη χρηματοδότηση της Αττικής, παρόλα αυτά στο κατά κεφαλή διάγραμμα που εξετάζουμε παρατηρούμε την σύγκλιση ανάμεσα στις περιφέρειες και την επιπρόσθετη ενίσχυση περιφερειών με οικονομική αδυναμία.

5.2 Το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο στην Ελλάδα την περίοδο 2000 – 2016.

Στην Ελλάδα για την περίοδο που αναλύουμε (2000 -2016) υλοποιούνται στα πλαίσια του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου οι παρακάτω δράσεις :

Την περίοδο 2000 – 2006 οι ραγδαίες εξελίξεις της τεχνολογίας, όπως και η επίδραση της παγκοσμιοποίησης στην οικονομία, χαρακτηριστικοί παράγοντες της αλλαγής του αιώνα, καθοδηγούν την Ευρωπαϊκή Ένωση σε νέες δυναμικές επιλογές κοινωνικής πολιτικής για το μέλλον. Το ΕΚΤ είναι το κύριο πλέον πρόγραμμα στην εφαρμογή της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την ανάπτυξη, την απασχόληση και την κοινωνική συνοχή, και γενικά στην επίτευξη όλων των στόχων της Στρατηγικής της Λισσαβόνας όπως καθορίστηκαν από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στη Λισσαβόνα το Μάρτιο του 2000.

Την περίοδο 2007 - 2013, το ΕΚΤ παίζει καθοριστικό ρόλο στην δράση για την ανάκαμψη της οικονομίας σε συνδυασμό με άλλα χρηματοδοτικά μέσα της ευρωπαϊκής πολιτικής συνοχής και υποστηρίζουν την επίτευξη των στόχων της Σύγκλισης και της Περιφερειακής Ανταγωνιστικότητας και Απασχόλησης.

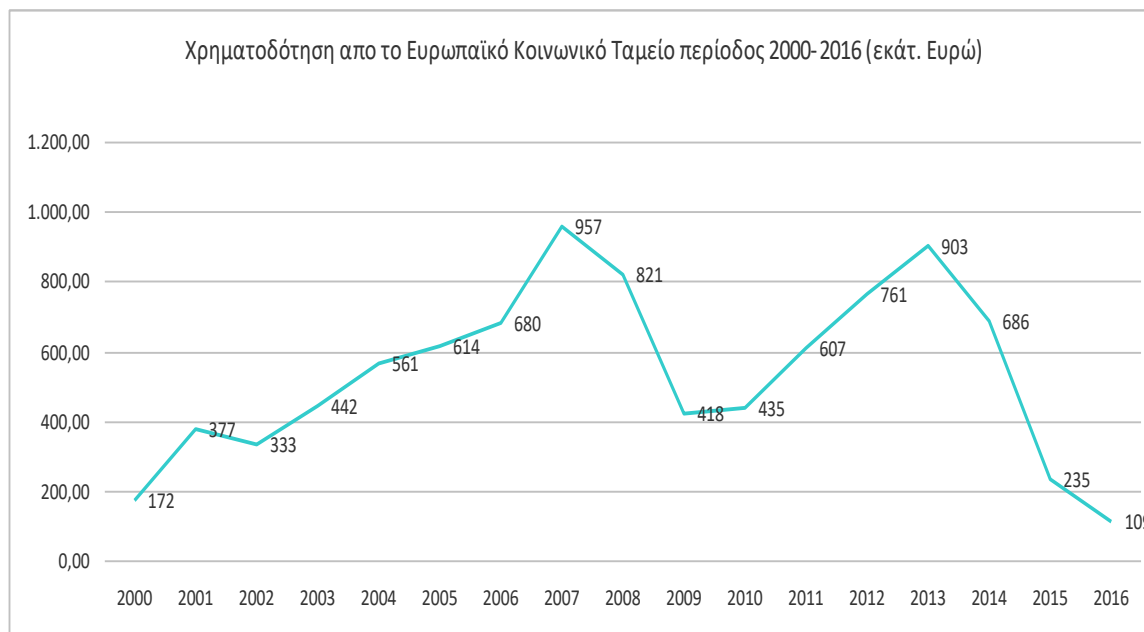
Στην Ελλάδα υλοποιούνται παρεμβάσεις του ΕΚΤ στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ 2007-2013. Η οικονομική κρίση έχει πάρα πολύ δυσμενείς επιπτώσεις στην αγορά εργασίας, και η ανεργία κινείται στα υψηλότερα επίπεδα των τελευταίων δεκαετιών έτσι οι δράσεις του ΕΚΤ επαναπροσδιορίζονται στην κατεύθυνση του να ανακουφίσουν τις ομάδες εκείνες της κοινωνίας που απειλούνται περισσότερο ή βιώνουν πιο έντονα τις συνέπειες της κρίσης.

Την περίοδο 2014 – 2016 ο ρόλος του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου στην ενίσχυση της απασχόλησης, την προώθηση της εκπαίδευσης και δια βίου μάθησης, την κοινωνική ένταξη, την καταπολέμηση της φτώχειας και την αναβάθμιση της δημόσιας διοίκησης, συνεχίζει να παραμένει πολύ σημαντικός και ενισχύεται¹².

¹² ¹¹<http://www.esfhellas.gr/el/Pages/ESFfrom1957.aspx>

5.2.1 Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο χρηματοδότηση της Ελλάδας συνολικά την περίοδο 2000 -2016.

Διάγραμμα 2.Ι

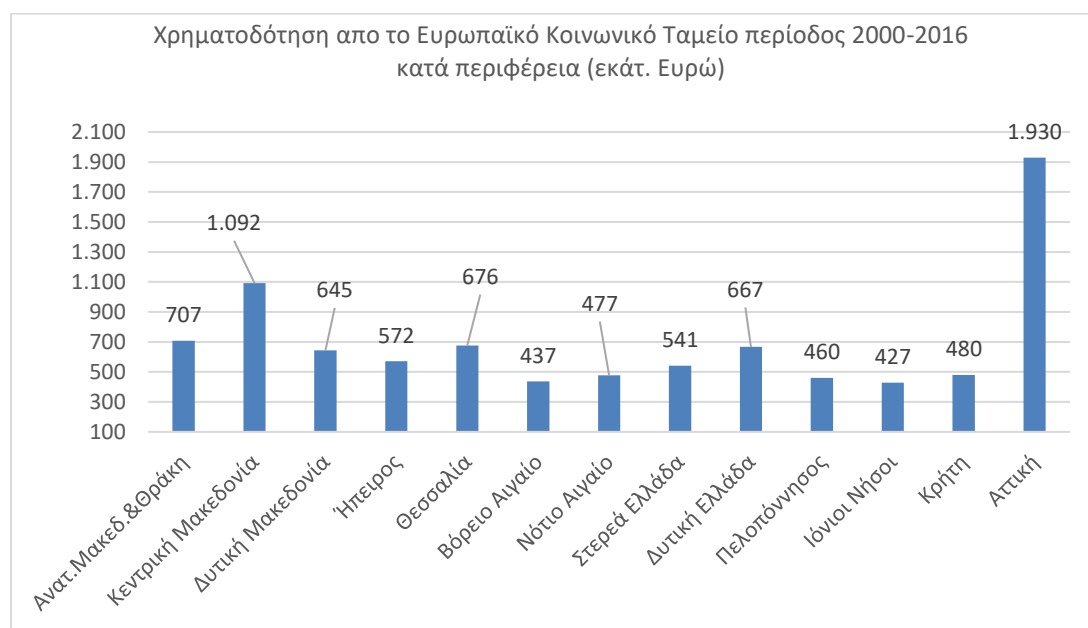

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Eurostat και Cohesion Funds

Στο Διάγραμμα 2.Ι παρουσιάζεται η χρηματοδότηση της Ελλάδας συνολικά από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, για την περίοδο 2000 – 2016. Όπως παρατηρούμε η συνολική χρηματοδότηση αρχίζει το 2000 από τα 172 εκατ. Ευρώ και ακολουθεί μία συνεχώς ανοδική πορεία έως το 2007 στα 957 εκατ. Ευρώ. Το 2008 παρατηρείται μια αναστροφή της τάσης και μια σταθερά φθίνουσα πορεία έως το 2009 με κατώτερο σημείο τα 418 εκατ. Ευρώ, όπου υπάρχει αλλαγή της τάσης με ανοδική πορεία έως το 2013 στα 903 εκατ. Ευρώ, όπου πάλι αρχίζει μια καθοδική πορεία έως το 2016 στα 109 εκατ. Ευρώ. Φαίνεται λοιπόν και εδώ καθαρά η επίδραση της Παγκόσμιας Χρηματοπιστωτικής Κρίσης του 2008 (Δεκέμβριος 2007 έως Ιούνιος του 2009) και της Ευρωπαϊκής κρίσης χρέους (Νοέμβριος 2009 έως Μάιος 2013) η οποία επηρέασε και τα προγράμματα χρηματοδότησης από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο στην χώρα μας.

5.2.2 Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο χρηματοδότηση της Ελλάδας κατά περιφέρεια την περίοδο 2000-2016.

Διάγραμμα 2.ΙΙ

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Eurostat και Cohesion Funds

Στο Διάγραμμα 2.ΙΙ παρουσιάζεται η χρηματοδότηση της Ελλάδας από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, κατά περιφέρεια για την περίοδο 2000 – 2016. Παρατηρούμε ξεκάθαρα ότι σε συνολικά ποσά χρηματοδότησης η Αττική κατέχει την πρώτη θέση με την περιφέρεια της Κεντρική Μακεδονίας να ακολουθεί σε μια δεύτερη σειρά ενώ η περιφέρειες της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, της Θεσσαλίας, της Δυτικής Ελλάδας και της Δυτικής Μακεδονίας σε μια τρίτη ομάδα, κατόπιν ακολουθούν η Ήπειρος και η Στερεά Ελλάδα σε μια τέταρτη ομάδα και η Κρήτη, το Νότιο Αιγαίο, η Πελοπόννησος το Βόρειο Αιγαίο και οι Ιόνιοι Νήσοι στην πέμπτη ομάδα.

5.2.3 Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο κατά κεφαλή χρηματοδότηση της Ελλάδας κατά περιφέρεια την περίοδο 2000 –2016.

Διάγραμμα 2.III

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Eurostat και Cohesion Funds

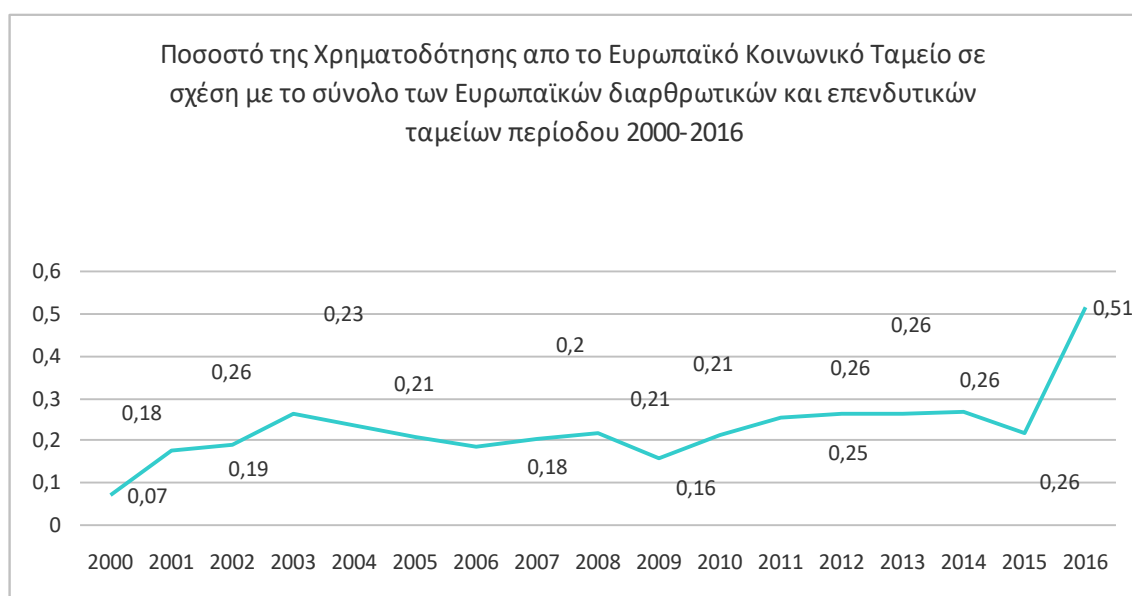
Στο Διάγραμμα 2.III παρουσιάζεται η κατά κεφαλή χρηματοδότηση της Ελλάδας από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, κατά περιφέρεια για την περίοδο 2000 – 2016. Αξιοσημείωτο είναι ότι στην κατά κεφαλή χρηματοδότηση η κατάταξη των περιφερειών είναι εντελώς διαφορετική. Στην πρώτη ομάδα υπάρχουν οι περιφέρειες της Δυτικής Μακεδονίας, του Βορείου Αιγαίου και των Ιονίων νήσων, σε μια δεύτερη ομάδα βλέπουμε τις περιφέρειες της Ηπείρου, του Νοτίου Αιγαίου και της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, στην τρίτη ομάδα βρίσκονται οι περιφέρειες της Στερεάς Ελλάδας της Δυτικής Ελλάδας και της Θεσσαλίας, στην τέταρτη ομάδα οι περιφέρειες Πελοποννήσου και της Κρήτης και στην τελευταία ομάδα οι περιφέρειες της Κεντρικής Μακεδονίας και της Αττικής. Εδώ ξεκάθαρο συμπέρασμα παρουσιάζεται ότι οι περιφέρειες της Δυτικής Ελλάδας, Βόρειου Αιγαίου, Ιονίων νήσων και της Ήπειρου παρουσιάζουν την υψηλότερη κατά κεφαλήν χρηματοδότηση του ταμείου για την ανάπτυξη των λιγότερο αναπτυγμένων περιφερειών σε ανθρώπινο κεφάλαιο εκπαίδευση και κατάρτιση.

5.3 Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο / Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία.

Το ποσοστό της χρηματοδότησης της Ελλάδας από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο σε σχέση με το σύνολο των χρηματοδοτήσεων των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων στη χώρα την περίοδο 2000 – 2016 έχει σκοπό να παρουσιάσει διαχρονικά την συμμετοχή των δράσεων εκπαίδευσης και κατάρτισης ως προς το σύνολο των δράσεων ανάπτυξης της χώρας από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

5.3.1 Ποσοστό της χρηματοδότησης από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο σε σχέση με το σύνολο των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων της Ελλάδας συνολικά την περίοδο 2000 -2016.

Διάγραμμα 3.1

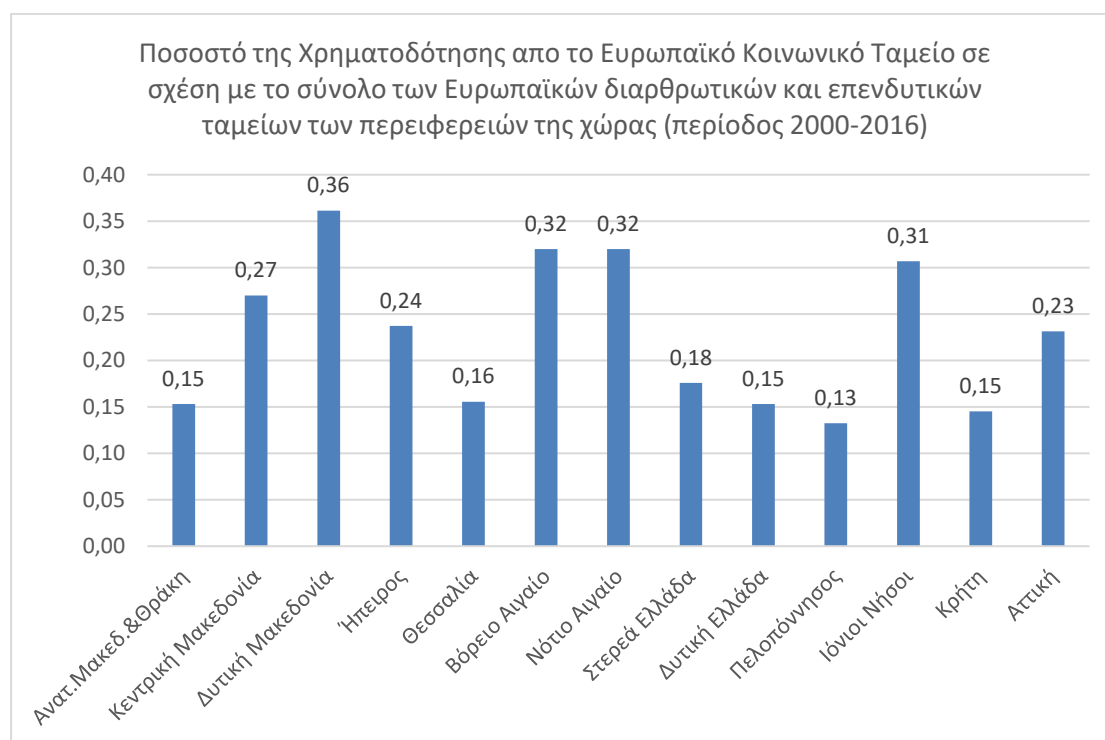
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Eurostat και Cohesion Funds

Στο Διάγραμμα 3.1 παρουσιάζεται το ποσοστό της χρηματοδότησης της Ελλάδας από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο σε σχέση με το σύνολο της χρηματοδότησης από τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία, για την περίοδο 2000 – 2016. Όπως παρατηρούμε το ποσοστό αυτό ξεκινάει το 2000 από 0,07 (7%), το 2001-2002 ανέρχεται σε 0,19 (19%) στην συνέχεια η χρηματοδότηση των ευρωπαϊκού κοινωνικού ταμείου ως προς το σύνολο των ευρωπαϊκών διαρθρωτικών ταμείων κινείται σχετικά στάσιμα για τα έτη 2003-2015 ακολουθώντας τις γνωστές διακυμάνσεις της κρίσης 2008-2011 και στην συνέχεια υπάρχει μια εκτόξευση του ποσοστού για τον λόγο ότι

το συγκεκριμένο ταμείο και η στόχευση στην εκπαίδευση ήταν η πρόκληση της Ευρώπης για τα έτη 2014-2020 όπου κύριος στόχος της ενιαίας ευρωπαϊκής πολιτικής έγινε η προώθηση της εκπαίδευσης και κατάρτισης και της αειφόρου ανάπτυξης με κύριους συντελεστές το ανθρώπινο κεφάλαιο, την καινοτομία και την τεχνολογία.

5.3.2 Ποσοστό της χρηματοδότησης από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο σε σχέση με το σύνολο των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων της Ελλάδας κατά περιφέρεια την περίοδο 2000 – 2016.

Διάγραμμα 3.II

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Eurostat και Cohesion Funds.

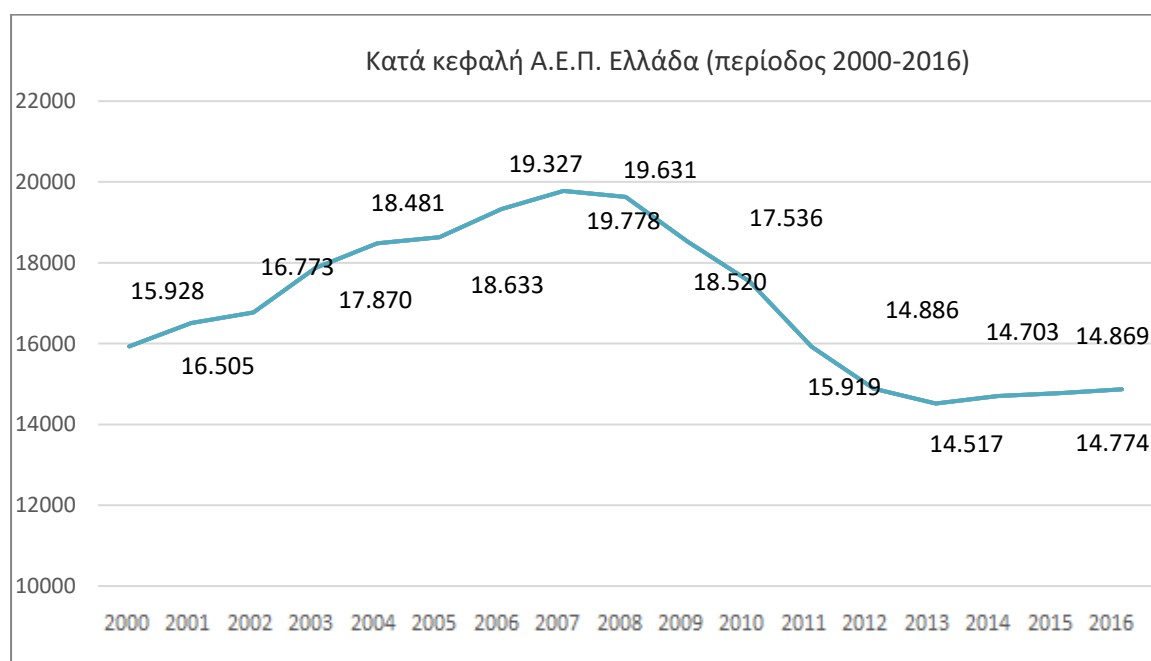
Στο διάγραμμα 3.II παρουσιάζονται στην πρώτη ομάδα οι περιφέρειες της Δυτικής Μακεδονίας, του Βορείου Αιγαίου, του Νοτίου Αιγαίου και των Ιονίων νήσων, σε μια δεύτερη ομάδα βλέπουμε τις περιφέρειες της Κεντρικής Μακεδονίας, της Ήπειρου και της Αττικής. Άρα επιβεβαιώνονται και εδώ τα συμπεράσματα του διαγράμματος 2.III καθότι παρατηρούμε ότι και σαν ποσοστό προς όλα τα υπόλοιπα ταμεία ενισχύονται οι λιγότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες σε ανθρώπινο κεφάλαιο εκπαίδευση και κατάρτιση.

5.4 Κατά κεφαλή ΑΕΠ της Ελλάδας περιόδου 2000 –2016.

Στα διαγράμματα 4.Ι και 4.ΙΙ παρουσιάζεται η εξέλιξη του κατά κεφαλή Α.Ε.Π. στο σύνολο της χώρας την περίοδο 2000 – 2016 καθώς και το κατά κεφαλή Α.Ε.Π. κατά περιφέρεια για την περίοδο 2000-2016. Είναι φανερή η επίδραση της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης (Δεκέμβριος 2007 έως Ιούνιος του 2009) και της ευρωπαϊκής κρίσης χρέους (Νοέμβριος 2009 έως Μάιος 2013).

5.4.1 Κατά κεφαλή ΑΕΠ της Ελλάδας συνολικά την περίοδο 2000 –2016.

Διάγραμμα 4.Ι

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Eurostat και Cohesion Funds.

Η εξέλιξη του κατά κεφαλή Α.Ε.Π. στο σύνολο της χώρας παρατηρούμε ότι αυξάνεται από το 2000 από τα 15928 Ευρώ έως το 2008 στα 19631 Ευρώ και στην συνέχεια μειώνεται φτάνοντας το 2013 τα 14517 Ευρώ και παραμένει χαμηλά έως το 2016 στα 14869 Ευρώ. Αυτό είναι αποτέλεσμα της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης (Δεκέμβριος 2007 έως Ιούνιος του 2009) και της ευρωπαϊκής κρίσης χρέους (Νοέμβριος 2009 έως Μάιος 2013).

5.4.2 Κατά κεφαλή ΑΕΠ της Ελλάδας ανά περιφέρεια την περίοδο 2000 -2016.

Διάγραμμα 4.ΙΙ

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Eurostat και Cohesion Funds.

Στο διάγραμμα 4.ΙΙ παρουσιάζεται το κατά κεφαλή Α.Ε.Π. κατά περιφέρεια για την περίοδο 2000-2016 και όπως διαφαίνεται στην πρώτη θέση βρίσκεται η Αττική και την ακολουθεί η περιφέρεια του Νοτίου Αιγαίου, κατόπιν κατατάσσεται σε μια πρώτη ομάδα οι περιφέρειες των Ιονίων νήσων και της Στερεάς Ελλάδας, σε μια δεύτερη ομάδα υπάρχουν οι περιφέρειες της Δυτικής Μακεδονίας και της Κρήτης στην τρίτη ομάδα βρίσκονται οι περιφέρειες της Πελοποννήσου και της Κεντρικής Μακεδονίας, στην τέταρτη ομάδα του Βορείου Αιγαίου της Θεσσαλίας της Δυτικής Ελλάδας οι περιφέρειες Πελοποννήσου και της Κρήτης και στην τελευταία ομάδα οι περιφέρειες της Στερεάς Ελλάδας της Δυτικής Ελλάδας και της Θεσσαλίας, στην τέταρτη ομάδα οι περιφέρειες Πελοπόννησος και της Κρήτης και στην τελευταία ομάδα οι περιφέρειες της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης και της Ήπειρου.

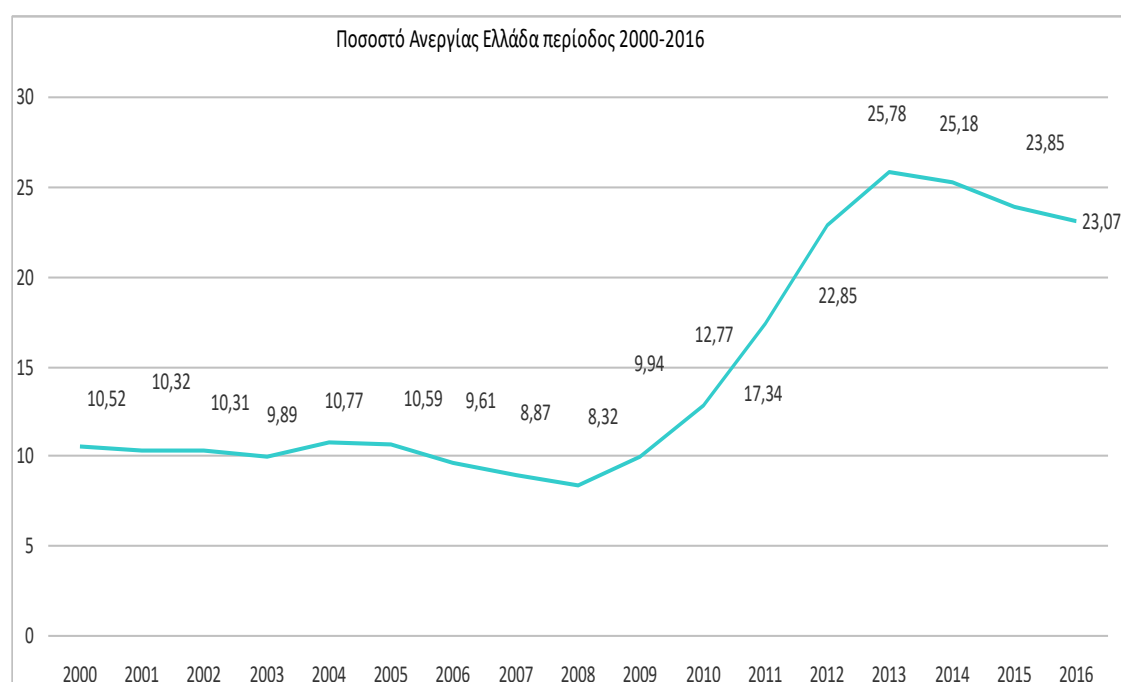
Εδώ ξεκάθαρο συμπέρασμα παρουσιάζεται ότι η περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου που περιλαμβάνει τις Κυκλάδες και τα Δωδεκάνησα παρουσιάζει το υψηλότερο κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. μετά την Αττική καθώς συγκεντρώνει υψηλό τουριστικό προϊόν.

5.5 Ποσοστό Ανεργίας Ελλάδα περίοδος 2000-2016 διαχρονικά και κατά περιφέρεια.

Στα διαγράμματα 5.I και 5.II παρουσιάζεται η χρονική εξέλιξη του Ποσοστού Ανεργίας της χώρας κατά την περίοδο 2000 -2016 συνολικά και κατά περιφέρεια. Είναι φανερή η επίδραση της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης (Δεκέμβριος 2007 έως Ιούνιος του 2009) και της ευρωπαϊκής κρίσης χρέους (Νοέμβριος 2009 έως Μάιος 2013) στην εξέλιξη του Ποσοστού Ανεργίας της χώρας. Σαν συμπέρασμα επιβεβαιώνεται η ανάγκη ενίσχυσης των δράσεων εκπαίδευσης και κατάρτισης του ανθρώπινου κεφαλαίου των λιγότερο ανεπτυγμένων και με τα μεγαλύτερα ποσοστά ανεργίας.

5.5.1 Ποσοστό Ανεργίας Ελλάδα περίοδος 2000-2016.

Διάγραμμα 5.I

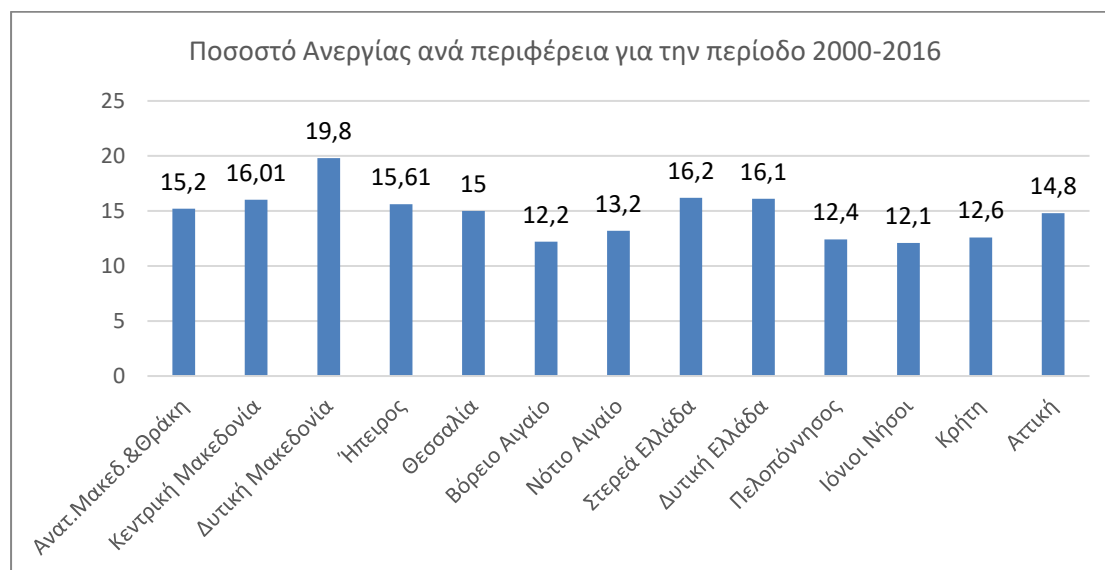
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Eurostat και Cohesion Funds.

Στο διάγραμμα 5.I παρουσιάζεται η χρονική εξέλιξη του Ποσοστού Ανεργίας της χώρας κατά την περίοδο 2000 -2016, παρατηρούμε λοιπόν ότι αρχικά μειώνεται από το 2000 από το 10.52% φτάνοντας στο κατώτατο σημείο το 2008 στο 08,37 % και στην συνέχεια λόγω της επίδρασης της Διεθνούς Χρηματοπιστωτικής Κρίσης του 2008 και της ευρωπαϊκής κρίσης χρέους στην χώρα μας αυξάνεται το 2009 από το 09,94% και φτάνει το 2013 στο 25,78% όπου αρχίζει επιτέλους να μειώνεται φτάνοντας το 2016 στο 23,07%. Είναι λοιπόν φανερή η επίδραση της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης

(Δεκέμβριος 2007 έως Ιούνιος του 2009) και της ευρωπαϊκής κρίσης χρέους (Νοέμβριος 2009 έως Μάιος 2013) στην εξέλιξη του Ποσοστού Ανεργίας της χώρας .

5.5.2 Ποσοστό Ανεργίας Ελλάδα κατά περιφέρεια περίοδος 2000-2016.

Διάγραμμα 5.ΙΙ

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Eurostat και Cohesion Funds.

Στο διάγραμμα 5.ΙΙ παρουσιάζεται το Ποσοστό ανεργίας της χώρας κατά περιφέρεια για την περίοδο 2000-2016 και όπως διαφαίνεται στην πρώτη θέση βρίσκεται η περιφέρεια της Δυτικής Μακεδονίας (19,8%), κατόπιν κατατάσσονται σε μια πρώτη ομάδα οι περιφέρειες της Στερεάς Ελλάδας, της Δυτικής Ελλάδας και της Κεντρικής Μακεδονίας (16,2-16,01%), σε μια δεύτερη ομάδα υπάρχουν οι περιφέρειες της Ήπειρου της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης και της Θεσσαλίας(15,61-15%), στην τρίτη ομάδα βρίσκονται οι περιφέρειες της Αττικής και του Νοτίου Αιγαίου (14,8-13,2%) και σε μια τέταρτη ομάδα φαίνονται οι περιφέρειες της Κρήτης, της Πελοποννήσου του Βορείου Αιγαίου και των Ιονίων νήσων (12,6 – 12,1%).

Σαν συμπέρασμα επιβεβαιώνεται η ανάγκη ενίσχυσης των δράσεων εκπαίδευσης και κατάρτισης του ανθρώπινου κεφαλαίου όπως φαίνεται και στο διάγραμμα 3.ΙΙ της περιφέρειας της Δυτικής Μακεδονίας και της Στερεάς Ελλάδας, της Δυτικής Ελλάδας και της Κεντρικής Μακεδονίας των περιφερειών δηλαδή των λιγότερο ανεπτυγμένων και με τα μεγαλύτερα ποσοστά ανεργίας.

6. Εμπειρική ανάλυση

Τα δεδομένα που χρησιμοποιήσαμε για την εμπειρική ανάλυση προέρχονται από τις βάσεις δεδομένων της Eurostat και της Cohesion Funds και αφορούν την ελληνική οικονομία για τις 13 περιφέρειες και για τα έτη 2000-2016. Τα περιφερειακά δεδομένα παρέχουν καλύτερη πληροφόρηση και μεγαλύτερο αριθμό παρατηρήσεων άρα και καλύτερη οικονομετρική εξειδίκευση.

Πίνακας 1: Περιγραφικά στατιστικά

Variable	Obs	Mean	Std.Dev.	Min	Max
LnOutputpc	221	9.717	.208	9.368	10.319
LnPhysCapital	221	7.479	.958	5.45	10.044
LnLabour	221	5.646	.861	4.243	7.564
LnESFpc	221	10.956	.764	8.666	12.488
Unemp	221	14.705	7.022	4.7	31.6

Στον πίνακα 1 βλέπουμε τα περιγραφικά στατιστικά των μεταβλητών που χρησιμοποιήσαμε. Όλες οι μεταβλητές έχουν 221 παρατηρήσεις άρα έχουμε (strongly balanced panel data) δηλαδή έχουμε σταθερά και αξιόπιστα δεδομένα χωρίς κενές παρατηρήσεις (missing values). Επίσης βλέπουμε ότι για όλες τις μεταβλητές δεν υπάρχει κάποια παράλογη εξήγηση καθώς ο μέσος όρος βρίσκεται ανάμεσα στις τιμές του εύρους. Τέλος η μικρή τυπική απόκλιση σε όλες τις μεταβλητές οφείλεται στην λογαριθμοποίηση των μεταβλητών με το οποίο πραγματοποιήθηκε η απαλοιφή της τάσης¹³ από τις χρονολογικές σειρές.

Πίνακας 2: Πίνακας συσχετίσεων

Variables	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
(1) LnOutputpc	1.000				
(2) LnPhysCapital	0.540	1.000			
(3) LnLabour	0.321	0.793	1.000		
(4) LnESFpc	0.042	-0.364	-0.403	1.000	
(5) Unemp	-0.443	-0.296	0.170	-0.092	1.000

Ο πίνακας 2 είναι η μήτρα συσχετίσεων ανάμεσα στις μεταβλητές. Είναι ένα χρήσιμο εργαλείο γιατί είναι μια πρώτη εικόνα πριν την ανάλυση της παλινδρόμησης σχετικά

¹³Τάση είναι ένα από τα τέσσερα συνθετικά στοιχεία της χρονοσειράς και ορίζεται ως η γενική κατεύθυνση που ακολουθούν οι κινήσεις των τιμών κατά τη διάρκεια μιας χρονικής περιόδου.

με την επίδραση των ανεξάρτητων μεταβλητών στην εξαρτημένη. Παρατηρούμε ότι όλες οι μεταβλητές (LnPhysCapital, LnLabour, LnESFpc) συσχετίζονται θετικά με την εξαρτημένη ενώ η συσχέτιση με την ανεργία (Unemp) είναι αρνητική κάτι το οποίο αναμέναμε και είναι συμβατό με την οικονομική θεωρία. Επιπλέον από τον πίνακα συσχετίσεων βλέπουμε και την συσχέτιση ανάμεσα στις ανεξάρτητες και θέλουμε η συσχέτιση μεταξύ τους να είναι πολύ μικρή για να μην παρουσιάζεται το φαινόμενο της πολυσυγγραμμικότητας.

Πριν την παρουσίαση των εμπειρικών αποτελεσμάτων θα γίνει μια σύντομη παρουσίαση του οικονομετρικού υποδείγματος και της μεθοδολογίας.

Το αρχικό υπόδειγμα με άλγεβρα μητρών γράφεται ως εξής :

$$Y=XB+U \quad (5)$$

Όπου Y είναι το διάνυσμα με την εξαρτημένη μεταβλητή , X είναι η μήτρα με τις ανεξάρτητες μεταβλητές¹⁴ ,β είναι το διάνυσμα με τους παραμέτρους των εκτιμητών και U είναι το διάνυσμα του τυχαίου όρου.

Αν γράψουμε το υπόδειγμα σε μορφή εξίσωσης γράφεται ως εξής :

$$Lnoutput_{it}=\beta_0+\beta_1LnPhysicalCapital+\beta_2LnLabour+\beta_3LnESFpc+\beta_4unemployemnt+u_{it} \quad (6)$$

Όπου β είναι οι παράμετροι του υποδείγματος , (Lnoutputpc, LnPhysicalCapital, LnLabour, LnESFpc και unemployemnt) είναι οι μεταβλητές , u ο στοχαστικός όρος ,το i συμβολίζει τις περιφέρειες και το t συμβολίζει το χρόνο (εκφρασμένο σε έτη).

Για την εκτίμηση ,το καλύτερο (panel¹⁵)υπόδειγμα που προέκυψε ήταν αυτό του fixed effects.

Τα αποτελέσματα της ανάλυσης παλινδρόμησης παρουσιάζονται στον πίνακα 3.

¹⁴Η μήτρα X είναι σταθερή (μη στοχαστική)και μη ιδιάζουσα. Επίσης είναι πλήρους τάξης δηλαδή δεν έχουμε το φαινόμενο το πολυσυγγραμμικότητας

¹⁵Διαστρωματική χρονοσειρά.

Πίνακας 3: Ανάλυση παλινδρόμησης

VARIABLES	Fixed_Effect LnOutputpc
LnPhysCapital	0.142*** (0.021)
LnLabour	0.339*** (0.123)
LnESFpc	0.021*** (0.008)
Unemp	-0.005*** (0.001)
Constant	6.590*** (0.002)
Observations	221
Number of Region	13
R-squared	0.778

Τυπικά σφάλματα στις παρενθέσεις

*** p<0.01, ** p<0.05, * p<0.1

Εξαρτημένη μεταβλητή έχουμε θέσει το κατά κεφαλήν ακαθάριστο εγχώριο προϊόν της κάθε περιφέρειας .

Ο εκτιμητής για το εργατικό δυναμικό (0.339) μας δείχνει τη θετική επίδραση που ασκεί το εργατικό δυναμικό στην εξαρτημένη. Συγκεκριμένα η ερμηνεία της μεταβλητής είναι ότι αν αυξηθεί κατά μία ποσοστιαία μονάδα το εργατικό δυναμικό το κατά κεφαλήν ακαθάριστο εγχώριο προϊόν θα αυξηθεί κατά (0.339) ποσοστιαίες μονάδες. Εφόσον υπάρχει λογάριθμος και στην εξαρτημένη και στην ανεξάρτητη δεν είναι τίποτα παραπάνω από την ελαστικότητα της εργασίας ως προς το κατά κεφαλήν προϊόν. Η μεταβλητή είναι στατιστικά σημαντική σε επίπεδο σημαντικότητας 1%.

Το φυσικό κεφάλαιο επίσης επηρεάζει θετικά και στατιστικά σημαντικά την εκροή σε επίπεδο σημαντικότητας 1% . Συγκεκριμένα όμοια με παραπάνω ο εκτιμητής (0.142) μας δείχνει ότι αν αυξηθεί κατά μια ποσοστιαία μονάδα το φυσικό κεφάλαιο τότε το κατά κεφαλήν ΑΕΠ θα αυξηθεί κατά (0.142) ποσοστιαίες μονάδες. Η ερμηνεία

ορίζεται ως η ελαστικότητα του φυσικού κεφαλαίου ως προς το κατά κεφαλήν προϊόν. Η επόμενη μεταβλητή η οποία προσθέσαμε είναι αυτή η οποία δείχνει το κατά κεφαλήν ποσό του ευρωπαϊκού κοινωνικού ταμείου. Ο εκτιμητής είναι θετικός και στατιστικά σημαντικός σε επίπεδο σημαντικότητας 1%, και εκφράζει την ελαστικότητα του ταμείου (0.021) . Άρα βλέπουμε ότι τα ευρωπαϊκά ταμεία όπως αναφέραμε και αναμέναμε στο θεωρητικό υπόδειγμα επηρεάζουν την μεγέθυνση της ελληνικής οικονομία σε περιφερειακό επίπεδο.

Τέλος η ανεργία επηρεάζει αρνητικά την μεγέθυνση της οικονομίας (-0.005) βλέπουμε δηλαδή ότι η οικονομική κρίση και η αύξηση του ποσοστού ανεργίας επιβραδύνει την μεγέθυνση της κάθε περιφέρειας.

Ο σταθερός όρος (6,59) μας δείχνει πόσο θα μεταβληθεί η εξαρτημένη μεταβλητή αν όλες οι μεταβλητές γίνουν 0 και είναι επίσης στατιστικά σημαντικός σε επίπεδο σημαντικότητας 1%. Ο συντελεστής προσδιορισμού (R-squared) μας δείχνει κατά πόσο οι ανεξάρτητες ερμηνεύουν την εξαρτημένη. Με άλλα λόγια κατά 77,8% οι ανεξάρτητες μεταβλητές ερμηνεύουν το υπόδειγμα . Είναι ένας υψηλός συντελεστής προσδιορισμού κάτι που σηματοδοτεί την καλή εξειδίκευση του υποδείγματος τόσο οικονομετρικά αλλά και οικονομικά.

Πίνακας 4 Τιμές VIF για τον έλεγχο πολυσυγγραμικότητας

	VIF	1/VIF
LnPhysCapital	5.685	.176
LnLabour	5.257	.19
Unemp	2.162	.463
LnESFpc	1.219	.82
Mean VIF	3.581	.

Από τον πίνακα 4 βλέπουμε τις τιμές VIF από τις οποίες μπορούμε να διαπιστώσουμε αν το υπόδειγμα παρουσιάζει πολυσυγγραμικότητα. Πολυσυγγραμικότητα έχουμε όταν μια οι παραπάνω ανεξάρτητες μεταβλητές είναι γραμμικά συσχετισμένες με κάποια άλλη ανεξάρτητη μεταβλητή¹⁶. Από την βιβλιογραφία γνωρίζουμε ότι όταν οι τιμές VIF είναι μικρότερες από 30 η ακόμα πιο αυστηρά μικρότερες από 10 δεν υπάρχει πολυσυγγραμικότητα.

¹⁶ Παράδειγμα $X_1 = \lambda X_2$

Πίνακας 5 Διαγνωστικοί Έλεγχοι για Ετεροσκεδαστικότητα και Αυτοσυσχέτιση

Wald test for groupwise heteroskedasticity in fixed effect regression model	chi2 (13) = 88.83	Prob>chi2 = 0.000
Wooldridge test for autocorrelation in panel data	F(1, 12) = 341.091	Prob > F = 0.000

Στον πίνακα 5 παρουσιάζονται οι διαγνωστικοί έλεγχοι για την ετεροσκεδαστικότητα και την αυτοσυσχέτιση. Ετεροσκεδαστικότητα έχουμε όταν παραβιάζεται η υπόθεση του κλασικού γραμμικού υποδείγματος ότι η διακύμανση είναι σταθερή . Αν η διακύμανση δεν είναι σταθερή και εξαρτάται από την παρατήρηση τότε έχουμε σφάλματα στα τυπικά σφάλματα και υψηλότερες τιμές (t-statistic) με αποτέλεσμα να αποδεχόμαστε την στατιστική σημαντικότητα με μεγάλο σφάλμα. Από το προσαρμοσμένο Wald test για το υπόδειγμα fixed effect βλέπουμε ότι αποδεχόμαστε την μηδενική υπόθεση δηλαδή τα κατάλοιπα είναι ομοσκεδαστικά ,έχουν δηλαδή σταθερή διακύμανση ανεξάρτητα από τις παρατηρήσεις. Τέλος η αυτοσυσχέτιση δημιουργεί επίσης υψηλότερες τιμές (t-statistic) με αποτέλεσμα να αποδεχόμαστε την στατιστική σημαντικότητα με μεγάλο σφάλμα. Αυτοσυσχέτιση έχουμε όταν παραβιάζεται η υπόθεση ότι οι τιμές τους τυχαίου σφάλματος είναι μεταξύ τους ανεξάρτητες . Από τον έλεγχο του Wooldridge ο οποίος είναι προσαρμοσμένος για δεδομένα panel διαπιστώνουμε ότι δεν υπάρχει αυτοσυσχέτιση στο υπόδειγμα . Από τα παραπάνω διαγνωστικά ,το βασικό συμπέρασμα είναι ότι το υπόδειγμα δεν παρουσιάζει κανένα πρόβλημα ως προς την ορθότητα και την οικονομετρική εξειδίκευση.

7. Συμπεράσματα

Στη διπλωματική εργασία έγινε μια προσπάθεια να κατανοήσουμε την σημαντικότητα των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων (ΕΔΕΤ) και ειδικότερα το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ), που έχει ως στόχο να ενισχύσει την απασχόληση στην Ευρώπη και να επενδύσει στο ανθρώπινο κεφάλαιο, αναλύονται

βασικές έννοιες, φορείς και προγράμματα, τα οποία είναι στη διάθεση του κάθε ευρωπαίου πολίτη.

Ο πυρήνας δε της διπλωματικής εργασίας είναι πώς τα Ευρωπαϊκά προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης επηρεάζουν τη μεγέθυνση της ελληνικής οικονομίας, αλλά ταυτόχρονα επενδύοντας στον άνθρωπο έχουν στόχο να βελτιώσουν τις ευκαιρίες απασχόλησης, να ενισχύσουν την κοινωνική ένταξη, να καταπολεμήσουν τη φτώχεια, τις κοινωνικές ανισότητες και κάθε μορφής διάκριση στην αγορά εργασίας, να προάγουν την εκπαίδευση, την ανάπτυξη δεξιοτήτων και τη δια βίου μάθηση, καθώς και να ενισχύσουν την αποτελεσματικότητα της δημόσιας διοίκησης ώστε οι πολίτες να λαμβάνουν καλύτερες υπηρεσίες.

Στα πρώτα κεφάλαια παρουσιάσαμε το θεωρητικό υπόβαθρο από τα σημαντικά διαρθρωτικά ταμεία. Συγκεκριμένα το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ), το Ταμείο Συνοχής (ΤΣ), το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ), το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας (ΕΤΘΑ) και τα Ευρωπαϊκά προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης, δια βίου μάθηση, Erasmus, Comenius, LeonardodaVinci, Grundtving.

Στη συνέχεια, έγινε η βιβλιογραφική ανασκόπηση για τη επεξήγηση της σχέσης ανάμεσα στην ανάπτυξη και την εκπαίδευση ενώ ταυτόχρονα παρουσιάστηκαν οι βασικότεροι προσδιοριστικοί παράγοντες οι οποίοι προσδιορίζουν την μεγέθυνση. Κατόπιν συλλέξαμε περιφερειακά δεδομένα για τα έτη (2000-2016) και έγινε διαγραμματική παρουσίαση και στατιστική συμπερασματολογία των χρηματοδοτήσεων των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων και του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου επίσης το ποσοστό των χρηματοδοτήσεων του ΕΚΤ ως προς το σύνολο των ΕΔΕΤ, το κατά κεφαλήν ΑΕΠ καθώς και το ποσοστό ανεργίας στην χώρα μας την περίοδο 2000 – 2016 συνολικά και κατά περιφέρεια.

Το τελευταίο σκέλος της διπλωματικής ήταν να δείξουμε εμπειρικά πως τα ευρωπαϊκά προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης έχουν επιδράσει στην ελληνική οικονομία. Συγκεκριμένα από τα παραπάνω περιφερειακά δεδομένα για τα έτη (2000-2016) συλλέξαμε 221 παρατηρήσεις τρέξαμε παλινδρομήσεις .

Τα βασικά συμπεράσματα τόσο της διαγραμματικής παρουσίασης και της στατιστικής συμπερασματολογίας όσο και της εμπειρικής έρευνας δείχνουν ότι το Ευρωπαϊκό

Κοινωνικό Ταμείο επηρεάζει θετικά την ελληνική οικονομία. Άρα για τα έτη 2000-2016 μπορούμε να ισχυριστούμε ότι τα Ευρωπαϊκά προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης είχαν θετική συμβολή στην ανάπτυξη της Ελληνικής οικονομίας και με την επένδυσή τους στο ανθρώπινο κεφάλαιο είχαν θετική συμβολή και στην κοινωνική ευημερία της χώρας με την ενίσχυση όλων των πολιτών που ωφελήθηκαν από τη συμμετοχή τους στις δράσεις τους, λαμβάνοντας υποστήριξη για εύρεση απασχόλησης, για ανάπτυξη επιχειρηματικής δράσης, για κοινωνική ένταξη, για ολοκλήρωση σπουδών, για απόκτηση νέων δεξιοτήτων αλλά και στο να ωφεληθούν και επιχειρήσεις, οργανισμοί ή δημόσιοι φορείς, καταρτίζοντας το προσωπικό τους ή εφαρμόζοντας νέες μορφές οργάνωσης εργασίας. Προώθησαν δε τους βασικούς τους στόχους για την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης με πλήρη απασχόληση και κοινωνική πρόοδο, καθώς και την προστασία του περιβάλλοντος καθώς και την εξάλειψη των κοινωνικών διακρίσεων και του κοινωνικού αποκλεισμού και την προώθηση της επιστημονικής και τεχνολογικής προόδου, στην πορεία προς το όνειρο της ευρωπαϊκής ισότητας και ολοκλήρωσης.

Η διπλωματική καλύπτει ένα σημαντικό μέρος της βιβλιογραφίας για την επίδραση των ταμείων στην μεγέθυνση και ανοίγει ένα μεγάλο βιβλιογραφικό πεδίο για μελλοντική έρευνα. Θα μπορούσε εναλλακτικά να εξεταστεί το ίδιο υπόδειγμα για όλες τις ευρωπαϊκές περιφέρειες. Επιπλέον μεγάλο ενδιαφέρον αποτελούσε η διεύρυνση της ελληνικής οικονομίας σε επίπεδο νομών για να υπάρχει ολοκληρωμένη πληροφόρηση σε όλες τις διαβαθμίσεις της ελληνικής οικονομίας. Επίσης θα μπορούσε εκτιμηθεί με ένα διαφορετικό υπόδειγμα στο οποίο οι εξωγενείς μεταβλητές θα προερχόταν από σύστημα εξισώσεων έτσι θα δημιουργούσαμε ενδογενώς τις μεταβλητές. Με αυτό τον τρόπο εμπειρικά θα αντιμετωπίζαμε τα προβλήματα σχετικά με την ενδογένεια.

Βιβλιογραφία

A) Ξενόγλωσση:

1. Rodríguez-Pose, A., & Fratesi, U. (2004). Between development and social policies: the impact of European Structural Funds in Objective 1 regions. *Regional Studies*, 38(1), 97-113
2. Cohen, D., & Soto, M. (2007). Growth and human capital: good data, good results. *Journal of economic growth*, 12(1), 51-76.

3. Tomova, M., Rezessy, A., Lenkowski, A., & Maincent, E. (2013). *EU governance and EU funds-testing the effectiveness of EU funds in a sound macroeconomic framework* (No. 510). Directorate General Economic and Financial Affairs (DG ECFIN), European Commission.
4. Gyimah-Brempong, K., Paddison, O., & Mitiku, W. (2006). Higher education and economic growth in Africa. *The Journal of Development Studies*, 42(3), 509-529.
5. McMahon, W. W. (1998). Education and growth in East Asia. *Economics of Education Review*, 17(2), 159-172.
6. Abugamea, G. (2017). The impact of education on economic growth in Palestine: 1990-2014.
7. Saint-Paul, G., & Verdier, T. (1993). Education, democracy growth. *Journal of development Economics*, 42(2), 399-407.
8. Sylwester, K. (2000). Income inequality, education expenditures, and growth. *Journal of development economics*, 63(2), 379-398.
9. Romer, P. M. (1989). *Human capital and growth: theory and evidence* (No. w3173). National Bureau of Economic Research.
10. Krueger, A. B., & Lindahl, M. (2001). Education for growth: why and for whom?. *Journal of economic literature*, 39(4), 1101-1136.
11. Ekins, P., & Medhurst, J. (2006). The European structural funds and sustainable development: A methodology and indicator framework for evaluation. *Evaluation*, 12(4), 474-495.
12. Lima, M. C., & Cardenete, M. A. (2008). The impact of European structural funds in the south of Spain. *European Planning Studies*, 16(10), 1445-1457.
13. Mohl, P., & Hagen, T. (2010). Do EU structural funds promote regional growth? New evidence from various panel data approaches. *Regional Science and Urban Economics*, 40(5), 353-365.
14. Solow, R. M. (1956). A contribution to the theory of economic growth. *The quarterly journal of economics*, 70(1), 65-94.
15. Puigcerver-Peñalver, M. C. (2007). The impact of structural funds policy on European regions growth. A theoretical and empirical approach. *The European Journal of Comparative Economics*, 4(2), 179-208.
16. Swan, T. W. (1956). Economic growth and capital accumulation. *Economic record*, 32(2), 334-361.

17. Lolos, S. E., & Zonzilos, N. G. (1994). The impact of European Structural Funds on the development of the Greek economy: A comparison of two models. *Economic & Financial Modelling*, 1(2), 87-104.
18. Lolos, S. E. (2009). The effect of EU structural funds on regional growth: assessing the evidence from Greece, 1990–2005. *Economic Change and Restructuring*, 42(3), 211-228
19. Cappelen, A., Castellacci, F., Fagerberg, J., & Verspagen, B. (2003). The impact of EU regional support on growth and convergence in the European Union. *JCMS: Journal of Common Market Studies*, 41(4), 621-644.
20. Verschraegen, G., Vanhercke, B., & Verpoorten, R. (2011). The European Social Fund and domestic activation policies: Europeanization mechanisms. *Journal of European Social Policy*, 21(1), 55-72

B) Διαδικτυακές πηγές

1. European Commission :

https://ec.europa.eu/info/index_en

<https://cohesiondata.ec.europa.eu/EU-Level/Historic-EU-payments-by-MS-NUTS-2-region-Filters-b/2qa4-zm5t>

2. European Union :

https://europa.eu/european-union/index_en

https://ec.europa.eu/regional_policy/el/funding/

https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/funding-opportunities/funding-programmes/overview-funding-programmes/european-structural-and-investment-funds_el

https://ec.europa.eu/regional_policy/en/funding/cohesion-fund/

<https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/rural-development>

<https://ec.europa.eu/fisheries/cfp/emff/>

<https://ec.europa.eu/esf/main.jsp?catId=35&langId=el>

https://eur-lex.europa.eu/summary/glossary/structural_cohesion_fund.html?locale=el

https://ec.europa.eu/regional_policy/el/information/legislation/regulations/

https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/lifelong-learning-strategy-33_el

3. World Bank :

<https://www.worldbank.org/>

4. OECD :

<http://www.oecd.org/>

5. ESPA

<https://www.espa.gr/el/Pages/staticESPA2014-2020.aspx>

<https://www.espa.gr/el/pages/DictionaryFS.aspx?item=99>

6. IKY

<https://www.iky.gr/el/iky-mail/item/1423-programa-comenius>

<https://www.iky.gr/el/iky-mail/item/1421-programa-leonardo-da-vinci>

<https://www.iky.gr/el/iky-mail/item/1424-programa-grundtvig>

7. MINEDU

<https://www.minedu.gov.gr/2012-07-19-10-59-39/2012-07-24-09-19-14/162-eu-programs-sub/epimerous-programmata/3636-comenius-prosxoliki-kai-sxoliki-ekpaideysi>

<https://www.minedu.gov.gr/grundtvig>

<https://www.minedu.gov.gr/2012-07-19-10-59-39/2012-07-24-09-19-14/162-eu-programs-sub/epimerous-programmata/3638-leonardo-da-vinci-epaggelmatiki-ekpaideysi-kai-katartisi>